

Suzana Tamaro

LUIZZITO

Naslov originala:

Susanna Tamaro

LUISITO: UNA STORIA D'AMORE

Suzana Tamaro

LUIZITO

Jedna priča o ljubavi

*S italijanskog preveo
Dragan Mraović*

1

Trže se u prvi mah. Uostalom, šta je tamo moglo i biti osim nekog velikog miša? Svetlo je bilo oskudno; jedva su se nazirali plastične kese, staklo, konzerve i ostaci hrane u raspadanju.

Jednom je videla na televiziji neki dokumentarni film snimljen u Kanadi. Tamo su plastične kante za smeće postale prijatna sastajališta mećića smetlara; u sumrak su izlazili iz četinarskih šuma i po čitavu noć su svojim crnim šapicama preturali po kantama. Sresti meće sigurno bi bilo sasvim drugačije nego sresti pacova!

Ali, u nas su kontejneri privlačili samo mačke lualice, pse bez gospodara i debele i masne pacove; poslednjih godina bilo je moguće naleteti na neko novorođenče koje je pravo iz topline majčine posteljice stiglo u hladnoću kесе iz samousluge.

Neodlučna šta da radi, Anselma je nepomično posmatrala mesto sa koga se čuo neuobičajeni šum, dok su ručice kесе počinjale da joj zasecaju prste.

Prođe neki autobus, osvetljen i prazan. Vozač je izgledao umorno, a košulja mu je bila natopljena znojem. Iako je već bila noć, nije bilo ni daška vetra: sve je izgledalo mirno.

Mora da je to neka posledica vrućine, pomisli u sebi, podiže tamni plastični poklopac i izruči svoje đubre u tamnu smrdljivu prazninu.

Već je prelazila ulicu kada se iza nje začuo čudni zvuk. Nije to bio ni cijuk glodara, niti plač izgladnelog novorođenčeta ili nekog gladnog psetanca.

Više je to ličilo na kreket žabe, neke krastače, ali da li je moguće da je neki vodozemac izabrao za svoje stanište nekoliko metara prljavog asfalta umesto neke bare? Osim lepljivih otpadnih barica nastalih prilikom raspadanja otpada, nije bilo druge vode unaokolo. Čula je u nekom dokumentarcu da životinje menjaju svoje navike da

bi se prilagodile novim prilikama koje im nudi društvo. Dakle, žabe su mogle da krenu istim putem kao i mećići smetlari, pošto je oko „ekološke platforme“ uvek kružio veliki broj insekata.

- Kre!

Već je bila na drugoj strani ulice kada se zvuk začuo još jasnije.

- Kre!

Ovog puta Anselma nije imala više nikakvih sumnji: nešto živo i čudno tamo se skrivalo. Radoznalost je prevladala strah, pa se vratila uzevši usput dršku jedne odbačene metle. Oprezno je preturala po papirnim otpacima.

- Kre!

Pomerila je jednu praznu kartonsku kutiju za mleko i trgla se od čuđenja: pričinilo joj se kao da je neki delić duge polestao po tlu. Kroz zelenu, žutu, tamnoplavu, crvenu i plavu boju isticao se crni sjaj očiju. Kapci su bili malo spuštjeni i glava usađena u ramena, ako se to tako može reći kada je reč o papagaju.

Da li ju je gledao?

Anselma je imala taj utisak.

- Kre!

- Kre! - ponovila je automatski Anselma.

- Kre! Kre!

Šta je to moglo biti nego traženje pomoći? Jadnoj životinji bilo je loše, možda je tu bila danima, nije jela ni pila, možda joj je slomljeno krilo ili je doživela gadni ugriz pacova.

Anselma je lagano razvezala čvor na svojoj kecelji, skinula je i s lakoćom, za koju nije verovala da je više sposobna, bacila je preko papagaja. Ispod platna čulo se samo slabašno *kre-kre*.

- Kre! - dohvatila je zavežljaj i odgovorila tonom koji nije dozvoljavao primedbe.

Bio je lakši nego što je očekivala, i mlak. Mahao je kljunom bez mnogo žestine kao da je hteo da se oslobodi tog iznenadnog ropstva.

Anselma je brzo stigla do kuće. Pod neonskim svetlom koje je osvetljavalo ulicu sve stvari su izgledale bezizrazne. Hodala je i

slušala dva srca: svoje i srce one male životinje koju je stezala u ruci.

Èim je ušla u stan, potražila je gde će ga smestiti. Setila se da je u ostavi imala neki stari kavez za kanarince, ali ga nije uzela u obzir, jer je bio mnogo mali. Mogla je da ga veže za jednu nogu, ali nije imala nikakvo lanče osim onog na čepu kade. A ne bi ni znala kako to da uradi.

Preostao joj je samo stari način sa izbušenom kutijom za cipele, ali je bila potrebna neka velika. Setila se kutijetine za čizme koju je oprezno sačuvala, i krenula je ka ostavi.

U tom času zazvoni telefon. Tek tada je primetila da je bilo već deset sati. Đulija i Masimilijano, njena deca, zvali su je godinama u to vreme (satnica u kojoj je cena razgovora mnogo manja) i činili su to naizmenično svake nedelje, ne propuštajući nijednom svoj red.

- Mama, ja sam - začu se zvonki glas kćeri koji odmah poče da joj priča o njihovom premeštaju na more, o strašno lošim ocenama u đačkoj knjižici unuke u pubertetu i o meduzama koje su, kao u nekom filmu strave i užasa, svojim ljubičastim pipcima držale u opsadi svaki delić plaže.

Papagaj je počeo da se jače otima između njenih prstiju i Anselma preseče:

- Izvini, idem da spavam...

- Već? Zar ti nije dobro?

- Osećam se odlično i...

„Kre!“

- Mama...? Je li neko s tobom?!

- Ko bi bio?

- Mama, nemoj da nas zabrinj...

- Laku noć! - reče i prekide vezu.

Papagaj je uspeo da joj dohvati kljunom jagodicu prsta.

Pošto je na kraju našla kutijetinu, prosekla je rupu za glavu i ugurala ga u nju. Posle malo grebanja kandžama po kartonu i slabog otpora, šarena glava se promolila kroz rupu.

„Kre! Kre!“

Šta jedu papagaji? Anselma to nije znala. Osim onih što su stajali

na ramenima pirata u filmovima, u životu nije nikada videla druge. Bili su vrlo dugovečni, toga se sećala i, prema nekom dokumentarcu koji je gledala a koji je govorio o mozgu životinja, izgledalo je da su inteligentniji od mnogih pasa.

„Kre!“

Prvo mu je ponudila zdelicu vode: nikada nije videla tako kratak i jak jezik, skoro da je ličio na prst. Papagaj je dugo pio, kratkim gutljajima, zatvarajući oči od zadovoljstva.

Posle vode Anselma je pokušala sa kriškom jabuke, koja je za tren nestala u njegovim ustima. Pravi pravcati uspeh! Umesto uobičajenog *kre* začulo se mnogo malih *kre-kre-kre*.

Da li joj je tako zahvaljivao? Najednom se osetila stvarno umorna i otišla je u spavaću sobu ponevši sa sobom kutiju.

Događaji te večeri su je uzbudili. San je bio lak i nemiran. Uključeni ventilator kao da joj je ponavljao prilikom svakog okreta: *Što si ga uzela? Lepo si živela sama. Biće to velika gnjavaža, što si ga uzela? Mogla si ga prepustiti sudbini.* U polusnu gomilali su se lica, stanja i delovi njenog proteklog života.

Pred zoru je pod njenim prozorima projurila hitna pomoć. *Kakvog to sve ima smisla? Kakvog to sve ima smisla?* – činilo se da je pita elisa dok se vrti u vazduhu.

U sedam sati se u polumračnoj sobi začulo jedno *kre*, iza koga je usledilo jedno još odlučnije *kre*.

– Evo me! – odgovori Anselma i dodade bez razmiljanja: – Luizito.

Te noći, među brojnim nejasnim slikama navrlim iz prošlosti bila je i Luizita, njena drugarica iz školske klupe u Učiteljskoj školi. U sećanju ju je videla u nekom vetrovitom danu, vijorne kose i poluzatvorenih očiju, u pozlaćenom vazduhu zalaska sunca.

Baš je sećanje čudno: ponekad je izgledalo kao da je mađioničar, protreslo bi šešir i izvlačilo slike za koje se činilo da su zauvek zaboravljene.

Pomenuta slika, na primer, odnosila se na jedan školski izlet u

Veneciju, poslednje godine školovanja. Luizita se smešila stojeći kraj ograde malog parobroda. Bliski kraj škole, otvaranje svih mogućnosti života, vedri prolećni dan, uz lepotu posećenih mesta: sve zajedno činilo je da su to bili neki posebni trenuci.

Popodne su išle u Murano i posetile fabriku stakla. Pred njima je jedan pocrneli čovek u beloj majici i plavim pantalonama, duvajući kroz dugu cev, napravio, reklo bi se bez nekog vidljivog napora, izvanredne predmete. Pre nego što su izašle, kupile su dve grupice životinja zalepljenih na ogledalcima. Luizita je izabrala labudove, dok je ona, posle mnogo birkanja, uzela mačiće.

Èekajući barku koja će ih vratiti u Veneciju, sa onim krhkim paketima u ruci, razgovarale su o tome šta je to poezija.

- Kakav odnos postoji između našeg života i poezije koju smo učile u školi? Da li je znati neku pesmu napamet isto što i znati neku teoremu ili nešto drugo?

Luizitin karakter pun oduševljenja i radoznalosti bio je taj koji ju je uvlačio u razgovore koji njoj nikada ne bi pali na um.

- Recimo, kakva je razlika između kvadrata nad katetama i stiha. *Uvek mi bi drag taj usamljeni breg?*

- Teorema utvrđuje zakon - pokušavala je Anselma. - Nešto apstraktno što može da ima i praktičnu stranu.

- A koja je praktična strana poezije? Nikakva. Poezija ne služi ničemu, ne daje nam hranu i ne omogućava građenje kuća, kao što to može geometrija, čak nas ne leči ni od bolesti.

- Misliš li da bi se moglo živeti i bez nje? - usudi se Anselma.

U međuvremenu je mali parobrod stigao i svet se gurao da uđe.

- Naravno da bi! A možda i bolje. Pogledaj oko sebe, vidi onu Bekalosijevu, onu Saltimpalovu (bile su to njihove najmrskije drugarice). Misliš li da im treba poezija da bi živele? Ili više vole nekog glupog i imućnog muža da ga očerupaju kao pile? One se nikada neće pitati šta je to poezija, niti šta je to smrt? Nikada neće osećati nemire, strah, neizvesnost, njihov život će biti kao život one plastične guskice što pliva u kadi. Miran, zaštićen, bez vidika. Sigurno će živeti bolje od mene, ali da li je to zaista život? Poželjan

život? Život koji će ti u času smrti reći: ipak je to bila izvanredna avantura? Ili, nije li to privid života? Šta je život bez tajne – i bez želje da se s njom suočimo – osim neprestana pustara zevanja?

I baš u tom času, kao po porudžbini, Bekalosijeva je zevnula i njih dve su prasnule u smeh, stavivši ruke na usta. Sunce je zalazilo, izgledalo je kao da zaliv Kjođa želi da ga proguta, njegovi zraci su osvetljavali masne, svetlucave tragove nafte koje su ostavljali čamci u prolazu.

Razgovor je nastavljen i u vozu.

- Što postoji ako ničemu ne služi? – primetila je Anselma.

- Možda da bi nas podsećala da nas baš to što ničemu ne služi čini različitim od majmuna. Čemu služi lepota? Čemu služi samilost? Čemu služi sklad? Najvažnije stvari nikada ničemu ne služe.

Pre nego što su premorene zaspale, oslonjene ramenima jedna na drugu, Anselma je prošaputala:

- Zar nije bilo predivno videti kako iz one tamne mase nastaje sjaj stakla?

Probudile su se malo pre dolaska u stanicu. Na peronu, dok su se drugarice pozdravljale, Luizita joj je prišla:

- Želim da moj život bude prilagodljiv i sjajan kao staklo pre nego što dobije oblik!

Neonsko svetlo na stanici bacalo je nezdravu svetlost na njeno lice.

- Je li to zahtev ili obećanje?

Luizita je prasnula u smeh, tresući svojom dugom kosom boje bakra.

- Da li si sigurna u to?

- I ja želim da moj život nikada ne bude bez poezije – potvrdila je Anselma, ali nejakı zvuk njenih reči zaglušilo je kloparanje voza u prolazu.

Tokom svih godina školovanja Anselma je uvek zavidela Luiziti na živosti. Bila je uverena da će njena prijateljica postići mnogo u životu, zahvaljujući posebnoj harizmi koju su joj svi priznavali.

Na početku je i bilo tako.

Odmah posle diplomiranja prošla je na konkursu za učiteljicu i, uprkos tome što su je poslali u neko selo zagubljeno u planini, svejedno je uspela da diplomira psihologiju i objavi knjigu o tumačenju boja na dečjim crtežima.

Nije se udala, ali verovatno nije ni bilo mesta za muškarce u njenom životu. Još u školi bilo je govorkanja o njenoj nezainteresovanosti za muškarce. Anselma se još zbunjeno sećala koliko su ih drugarice ogovarale, zato što ju je Luizita, baš na ovom izletu, uhvatila za ruku.

Ipak, njen život nije potom bio srećan. Pre četrdesete razbolela se od leukemije i umrla je posle uporne borbe protiv bolesti.

Anselma je saznala to jednog popodneva pred kraj avgusta, pošto se vratila sa plaže s mužem i decom. Prošlo je mnogo godina kako se nisu videle. U sandučetu je našla njeno pismo u kome joj je pisala o bolesti i pitala mogu li se sresti poslednji put. Ali pismo je stiglo prekasno: kada je pozvala broj telefona ispisan na koverti, Luizite više nije bilo.

Svih godina posle toga obećavala je sebi da će otići na njen grob da položi cvet, ali nikada nije uspela u tome.

Nije li osećanje krivice uticalo da je se seti te noći. Ili su, možda, uticale papagajeve boje koje su je podsećale na krhko staklo iz Murana?

Sledećeg jutra izgledalo je da se Luizito oporavio. Povratio mu se sjaj u očima i radoznalo je gledao okolo.

Anselma ga je ponela sa sobom u kuhinju. Čekajući da se kafa skuva, dala mu je novu krišku jabuke koju je pojeo još slađe nego prethodnu.

Posle doručka odlučila je da pođe u kupovinu. Obukla se, proverila lastiše na kutiji, uzela u jednu ruku tašnicu, a u drugu kolica za pijacu i otvorila vrata.

Bio je kraj jula i asfalt se već u devet lepio na đonove kao vreli lepak. U stošcu slabog hlada opštinskog parka četiri-pet penzionera čitalo je novine. Aleje su bile prašnjave i pune psećeg izmeta.

Videla je izdaleka jednu poznanicu, veliku pričalicu koja je pojila svoje psetance na česmi na uglu. Nije htela da gubi vreme, pa je presekla pravo, praveći se da sa zanimanjem gleda izlog sa elektromaterijalom neke još zatvorene prodavnice.

Velika samousluga u kvartu bila je udaljena nekoliko blokova, ali to je nije zamaralo tog jutra, pošto je utonula u svoje misli. Bila je skoro sigurna da papagaji ne jedu sveže meso, a u sebi je tako i želela, jer nikako nije mogla da zamisli ćureće vratove kako lete po sobi da bi ih on uhvatio u letu ili, što je još gore – kao što se desilo njenoj prijateljici kojoj je nećak ostavio anakondu da je pričuva – da pušta bele miševe po jastucima salona. Uistinu, misleći na onaj divljački povijen kljun, obuzimala ju je pritajena sumnja, ali vrlo slabašna. Pogledaće, kada bude ušla u samouslugu, slike na pakovanjima izloženim na policama s hranom za životinje.

Velika staklena vrata se raskriliše kao da su je čekala. Gurajući ogromna kolica, Anselma je primetila da su bila nepotrebna za njenu malu kupovinu. U dugim prolazima susretala je penzionere

kao što je ona, koji su se držali metalnih polica kao davljenici. Vazduh je bio svež, skoro hladan, a zvučnici su širili zaglušujuću muziku.

Anselma je, kao i uvek, uzela za sebe pakovanje mekog sira, pakovanje šargarepe, jabuke i kutiju pirinča. Čir koji je imala odavno nije joj dozvoljavao drugačiji izbor.

Najzad je stigla do odeljka za životinje, izvukla je naočare iz tašnice i počela da razgleda. Za pse i mačke bilo je svakakvih poslastica: pašteta, biskvita, suflea, kobasica, škembića, pa čak i četkica za zube sa ukusom pečene svinjske džigerice. Polica za ptice je imala mnogo manji izbor: vrećice s peskom i sipinim kostima, hrana za kanarince, za tropske ptice i male papagaje, biskviti s jajima, a u jednom uglu bilo je i pribora za kaveze, pojilice, ogledalca, ljuljaške i lestvice. Ali od hrane za papagaje ni traga.

Preostalo joj je samo da ode na kasu. Ispred nje su bila tri udovca, znala je to po njihovoj uvek istoj kupovini: pasulj, škembići, tunjevina, meso u konzervi i po neko pakovanje nekvalitetnog vina.

Pošto je došla na red, upitala je kasirku gde bi mogla da nađe neku prodavnicu za životinje. Devojka, neobično ljubazna, dade joj ime jedne u blizini i da bi joj bolje objasnila, na poleđini starog kasa-bloka nacrtala joj je skicu puta.

- Hvala. Nadajmo se da nije zatvoreno!

- Nadajmo se! - odgovori kasirka sa ohrabrujućim osmehom.

Bilo joj je potrebno više od dvadeset minuta da pronađe radnju. Ušavši vide da nema drugih kupaca. Prošla je pored polica sa akvarijumima punim raznobojnih ribica i zaustavila se pored niza kaveza za ptice svih veličina. Bile su tu i dve veверice s prugastim leđima koje su se neprestano vrtele u jednom točku.

Učtivi mladić joj dođe u susret.

- Izvolite?

- Htela bih hranu za papagaje.

- Za koju vrstu papagaja?

Ne htevši da izazove podozrenje u njemu, Anselma reče:

- Papagaj pripada mom unuku, ostavio mi ga je za vreme raspusta i zaboravila sam koja je vrsta.

Prodavac ju je odveo do jedne police pune raznih pakovanja i veličina. Anselma ga je odmah prepoznala po slici.

- Eno ga, to je onaj.

- Onda je to amazonski papagaj - reče mladić skinuvši hranu dugom metalnom hvataljkom. Pored hrane kupila je pesak, dva biskvita, dve sipine kosti i jednu prečagu od drveta i čelika vezanu dugim lančićem.

Ubrzala je korak približavajući se kući. Osećala se uznemirena sada kada je znala da je neko čeka. Bio je to isti onaj nemir koji ju je obuzimao tokom njenog dugog života kao supruge i majke. „Baš si dosadna mama!“ zavitlavala su je već velika deca. „Pa šta može da se desi?“ I zaista, nikada se ništa nije ni desilo.

Međutim, toga dana, čim je otvorila vrata primetila je sa užasom da se nešto stvarno desilo. Bela kutija za čizme ležala je pocepana nasred stola u kuhinji, lastiši su još bili na svom mestu, ali je u sredini bila rupa. Luizito je radio sa upornim strpljenjem robijaša da bi uspeo da pobegne.

Srećom nije ostavila otvoren nijedan prozor.

- Luizito... - reče drhtavim glasom. - Luizito!

Ništa.

Èuli su se samo glasovi sa suviše glasnog televizora njenog suseda, nekog osornog vojnika u penziji.

- Luizito! - povikala je opet autoritativno kao nekada u školi.

Iz hodnika se začu brzi lepet krila i papagaj je sleteo na jedan krak lusteru od stakla iz Murana.

„Kre, kre!“

Anselma uzdahnu sa olakšanjem.

- Ah, baš dobro što si poslušan. Evo, vidi kakve lepe stvari sam ti donela - reče postavljajući na sto zdelice sa vodom i hranom, i nameštajući prečagu kraj prozora.

Posle dva kruga Luizito se spustio na stolnjak i odmah navalio da

jede.

Anselma je spremila za sebe pirinač na ulju i jednu izrendanu šargarepu, pa sela za sto, posmatrajući svog novog prijatelja. Upravo dok je razmišljala o najboljem načinu da ga uhvati, papagaj je stao na drvenu prečagu, podigao kandžu i stavio glavu pod krilo da se odmori.

Posle pranja tanjira, Anselma je sledila papagajev primer: zavalila se u fotelju, pružila noge na okruglu meku klupicu i uključila televizor. Kao i uvek u svetu, ljudi su se ubijali pomalo na sve strane; kao i uvek leti, bilo je dugih redova na autoputevima i predviđalo se da će mnoge stare osobe umreti od vrućine.

Ko zna zašto su se svakog leta, pitala se Anselma, obični dani pretvarali u vanredno stanje. Uz veliku uzbunu nastajali su vanredna sparina, vanredni saobraćaj, vanredno stanje za stare osobe, vanredno stanje zbog meduza, vanredno stanje zbog algi, a da se i ne govori o vanrednom stanju zbog pasa napuštenih na putevima i autoputevima kako bi njihovi vlasnici mogli, namazani uljem kao sardine, da mešaju kukovima na plažama u ritmu nekakve urođeničke muzike. Svaki put kada bi trebalo da izgovori reči „vanredno stanje“, spiker se nagingao ka televizijskom gledaocu razrogačivši oči. Trebalo bi pričati i o vanrednom stanju u vezi s papagajima, pomisli Anselma, sklopivši kapke.

U kratkom snu sanjala je desetine papagaja i kanarinaca, pa onda neke čudne meke ribe, kao da su bile gumene, i duguljaste kornjače koje su izlazile iz slavina u kući.

Po podne je vrućina postala nesnosna. Anselma je spustila napola roletne i sela za sto da dovrši ukrštenicu rešenu dopola.

Luizito je s pažnjom pratio njene pokrete stojeći na prečagi. A kada Anselma načini nagli pokret da otera muvu oborivši olovku na pod, papagaj je uzleteo, dohvatio olovku s poda i sletevši na sto pružio je Anselmi.

- Oh, hvala... - rekla je začuđeno.
- Hvala tebi - graknu Luizito.

Te večeri u deset i jedan minut zazvoni telefon dok je Anselma davala Luizitu komad banane, pa je pustila da telefon zvoni duže nego obično. Najzad, pošto je podigla slušalicu, čula je uzbuđeni glas sina Masimilijana koji je govorio pomalo kroz nos.

- Mama, gde si? Počeo sam da se brinem!

- A zašto?

- Obično odgovaraš na treće ili četvrto zvonjenje.

- Obično.

- Osećaš li se dobro?

- Odlično.

- Zar nije previše vruće?

- Spustila sam roletne.

- Rekao bih ti da dođeš na planinu, ali, kao što znaš, kuća je sada puna. Mogla bi da nađeš sobu u nekom pansionu, ako hoćeš.

- Pusti to, odlično mi je u gradu.

- Evo ti unučića.

Dva zvonka i užurbana glasa povikaše: „Ćao, bako!“, a zatim se izgubiše u buci televizora i video-igara.

- Da li si razmislila o našem predlogu?

Masimilijanov ton nije bio mnogo drugačiji od tona spikerâ kada su najavljivali novo vanredno stanje.

- Uopšte me ne zanima.

- Prošli put mi nisi izgledala toliko nezainteresovana.

- Stvari se menjaju.

Anselma je čula iz pozadine snajin šišteći glas: „Hajde, prekini! Znaš da je matora tvrdoglava.“

- Zar nemaš ništa da mi kažeš? - pokušao je opet sin sa pritvornom brigom.

- Da, laku noć! - zaključila Anselma spuštajući slušalicu.

Te večeri Luizito joj je prvi put sleteo na rame. Već je bila u spavaćici i pošla je da opere zube. Bojala se da su mu kandže oštre, ali on se spustio veoma nežno.

Dok su stajali naspram ogledala, ovlaš joj je kljunom dodirnuo ušnu školjku.

- Je li to poljubac? - zapita Anselma blago pocrveneвши.
„Krek!“, odgovori papagaj mašući krilima u mestu.

Vazduh je bio toliko zasićen vlagom da ventilator nije uspevao da unese nimalo svežine u prostoriju. Ugasila je lampu na komodi, a malo potom, komarci su počeli da joj zuje oko ušiju. Ma koliko da je brzo uspevala da upali svetlo i mlati brošurama sa ukrštenicama, dva komarca su uspevala da izbegnu njene udarce.

Luizito je spavao na prečagi u kuhinji. Palo joj je na pamet da ga prenese u sobu, ali ju je plašila pomisao da će sleteti na krevet kada ona utone u san. Još se nije sasvim navikla na njegovo prisustvo.

Iz kafića u prizemlju dopirali su glasovi i smeh, a vazduh je cepao zvuk auspuha mopedâ koji su dolazili i odlazili. Od kada su otvorili taj lokal, noći su postale paklene. Stanari su više puta zvali gradsku policiju, ali to nije ništa pomoglo. Jedino je nešto stvarno preduzimano zahvaljujući naprasitom karakteru njenog suseda: u neko doba on je otvarao prozor i prosipao kante vode vičući: „Treba da bude rat!“

Neko je napisao u znak osvete pokraj ulaza „usrani fašista“.

Treba da bude rat, tako je, pomislila je Anselma prevrćući se u krevetu. Treba da bude rat da bi se počelo razlikovati bitno od nebitnog. Ima previše stvari na svetu i sve to obilje je proizvelo samo nevaspitanje. Danas svi hoće da imaju sve. Hvala, ta čarobna reč – tako ju je predstavljala svojim učenicima: čarobna, jer je otvarala sva vrata i pažljivo zatvarala ona koja je trebalo zatvoriti – nestala je sa usana civilizovanog sveta. Umesto nje, u najboljem slučaju, začulo bi se neko mumlanje. Tokom više godina, sa tvrdoglavom upornošću, učila je unuke da upotrebljavaju tu reč zajedno s njenom srodnicom „molim vas“.

- Hoću vodu!

- Hoću vodu i još...?

- A onda i čokoladni krem!

A kada su imali oko osam godina, stariji je odvalio:

- Ma pusti to, bako, baš gnjaviš! To je zastarelo. Niko to više ne kaže, a svet i dalje ide napred!

U to doba je već shvatila da je izgubila bitku sa svojim potomstvom. Ne ide napred, nazad ide, došlo joj je da viče, ide ka provaliji varvarstva, ali je oćutala. Njima je sve bilo dozvoljeno. Izdavanje arogantnih zahteva bilo je jedino čime su se bavili po vasceli dan. Ali, da l' im je baš sve bilo dozvoljeno? Zar se može provesti čitav život bez trunčice zahvalnosti?

Pokušavajući da se malo rashladi, pošto je njena strana kreveta bila natopljena znojem, Anselma se premesti na Đankarlovu stranu. Iako je već godinama bila sama u krevetu, to je veoma retko radila. Čaršavi su bili zategnuti i čisti, a federer nisu škripali toliko koliko na njenoj strani.

Od Đankarla je ostao samo budilnik na njegovoj komodi. Dobio ga je na poklon od majke, kada je diplomirao knjigovodstvo. Trideset godina, svake večeri, pre nego što ugasi svetlo, navijao ga je uvek istim pokretima. Trideset godina je tišinu njihovih noći remetilo to neprijatno kucanje.

Mogla je da ga baci, ali nekako je više volela da ga vidi na svom mestu, najzad nenavijenog.

Njen muž je dobijao od majke sve svoje pidžame tokom svih trideset godina braka. Jednom, za vreme njihovih retkih i brzih odnosa, pomislila je da mu kaže: „Imam utisak da nas je uvek troje“, ali nije smogla hrabrosti za to.

Ipak, poverila je to jednoj svojoj ondašnjoj prijateljici.

„I tek sada to primećuješ?“, odgovorila joj je, a zatim dodala smejući se: „Treba se udati za neko siročće da bi vas u braku bilo dvoje.“

Đankarlo je bio dvanaest godina stariji od nje. Upoznali su se u jednom planinskom domu. Ona je tamo otišla sama na izlet – mesto se nalazilo nedaleko od doline u kojoj je bila učiteljica – a on je došao sa članovima nekog kluba čiji je bio član. Pošto je stigao poslednji u grupi, nije našao slobodno mesto za drugim stolovima, pa ju je zamolio da sedne kraj nje. Anselma je primetila da je blago hramao, a on joj je odmah objasnio razlog: bio je ranjen u ratu, tokom akcije u kojoj je – po rečima svojih saboraca – zaslužio medalju za hrabrost zbog smelosti i hrabrosti. Dodao je da je knjigovođa i da radi kao trgovački putnik, ali da je u sebi uvek osećao želju za nečim većim.

Dugo su ćutali posmatrajući obrise planina, vedro nebo, let velike grabljivice u daljini. Đankarlo je duboko uzdahnuo.

– Ne znam kako se može živeti, a da se svet ne posmatra sa visine. Bez te visine nema gospodstvenosti.

Anselma nije dobro shvatila šta je hteo da kaže, ali je ipak na nju ostavio utisak taj njegov nadahnuti iskaz.

– Volite li i vi poeziju? – zapitala je stidljivo.

– Naravno. Poeziju vrhova, poeziju zalaska sunca nad morem, poeziju svega što podseća na lepotu, kao oči neke devojke.

Neprimetno je pocrvenela kao da govori o njoj.

– Pišete li pesme?

Đankarlo je blago porumeneo.

– Naravno. Ne često, već samo kada imam inspiraciju. Na primer, sada, u času kao što je ovaj, voleo bih da ga zabeležim na papiru.

Te večeri, pred ogledalom u kupatilu, Anselma je primetila da joj je lice pocrvenelo od sunca, štaviše činilo se kao da je sunce ušlo u nju i pretvorilo njene oči u majušne zvezde.

Luizito ju je probudio iz tog nemirnog i smetenog sna, nešto malo posle zore, krešteći veselo svoje *kre-kre-kre*.

Anselmi se činilo kao da joj zamera, kao da joj dovikuje: „Ustaj, lenjivice!“ Osetila se krivom. „Ko rano rani, dve sreće grabi“, bila je poslovice koju je volela često da ponavlja svojim učenicima.

Sa nežnošću se sećala misli jednog učenika iz trećeg razreda: „Ako je tačno da onaj što rano rani dve sreće grabi, nadam se da će taj uveče uhvatiti bar jednu.“ Crvenom olovkom je podvukla glagol napisavši napomenu da je potrebno da stavi „možda će uhvatiti“. Zatim je na sledećem času htela da odgovori na prećutno pitanje u toj izreci objašnjavajući vrednost vremena. Reč „rano“ je simbolična u izreci. S njom se želi ukazati na nešto značajno, na nešto što ima veliku vrednost. Onaj što ustaje rano i uspeva da uradi mnoge stvari ima mogućnosti da vodi bogatiji i lepši život od onoga koji spava do kasno.

„Moramo zamisliti naš život kao neku kućicu koju polako gradimo, polako, ciglu po ciglu. Sada ste ovde, pa ćete otići u više škole, pa u vojsku. Neki od vas će početi da rade, drugi će otići na fakultet. Dakle, sve te etape biće cigle od koje će se, godinu po godinu, graditi vaša kuća.“

Jedan učenik iz drugog reda, možda je to bio Đovanini, podigao je ruku.

„Kao lego kocke?“

„Naravno, kao kućica od lego kocaka.“

„A šta se radi na kraju?“

„Deco, na kraju se stavi krov, pa ne pada kiša unutra, a može da se napravi i lep kamin...“

Jedan mališan iz prvog reda, čijeg imena se ne seća, ustao je.

„A onda, kada umremo, da li izlazimo odatle, kao Deda Mraz?“

Tada nije uspela da mu odgovori, jer je baš tog trena zazvonilo zvono za kraj časa i deca su pojurila napolje.

Posmatrajući zoru s prozora kuhinje, u spavaćici i s ječmenom kafom u ruci, Anselma je pomislila da to možda i nije bilo jedino moguće tumačenje. Možda se to „rano“ jednostavno odnosilo na

svetlost dana koja se prvo širi po svetu i čini da sve sija. U taj čas su čak i prašnjavi lijanderi i koprivić iz vrta pod kućom izgledali dostojni nekog kraljevskog vrta.

Sledećeg jutra ona i Luizito su zajedno doručkovali u kuhinji, jedno kraj drugog: biskviti s marmeladom za nju, a zdela suncokretovog semenja i komadići jabuke za njega. Anselma se zabavljala gledajući ga kako poskakuje po salvetama postavljenim na stolu na američki način, umesto stolnjaka, gegajući se, smešno kao pingvin. Ličio je na klovna.

Pošto je raspremila sto, Anselma je pružila ruku k njemu i pre nego što je i izgovorila njegovo ime, Luizito je sleteo na nju.

- Pa onda - reče osećajući se iznova kao da je u školi - pošto si me već poljubio, biće dobro da naučiš moje ime. Ja se zovem Anselma, AN-SEL-MA. To je grozno ime, znam, ali nemam drugo. Za sve je kriv jedan moj deda Anselmo i pesmica kojoj je podučavao decu, o junaku Anselmu koji je otišao u rat i stavio šlem na glavu. Užasno. Stalno sam plakala zbog toga kada sam bila dete, ali sam se kasnije navikla. Hajde, ponavljaj za mnom. An-sel-ma, An-sel-ma.

Luizito je vrteo glavom nastojeći da nauči. Povremeno je otvarao kljun pokrećući lagano kratki, sivi jezik. A kada je sunce palo na krilo kredenca - po tome je znala da je devet sati - Anselma je završila čas. Umila se, obukla i pošto je preporučila Luizitu da se lepo ponaša, izašla je da kupi hleb.

Vrativši se kući namerila je da je malo pospremi. Kuhinja, spavaća soba i salon bili su u savršenom redu, ali u dečjoj sobi i velikoj ostavi na balkonu nije čistila već godinama. Mora da su bili puni paučine i prašine, kao na pustim mestima u horor filmovima ili sobama začaranih dvoraca.

Uostalom, nije li i njen život bio takav poslednjih godina? Izgledalo je kao da je čarobni štapić nekog zlog vešca sve zaledio. U njenom srcu je sneg, a u udovima led. Taj sneg i taj led pratili su je

svuda i ledili su i sve što se nalazilo oko nje.

Kada je počela čarolija?

Posle Đankarlove smrti?

Ili mnogo ranije?

Kada se poslednji put osetila stvarno živom?

Sećanja su izranjala kao vrh ledenog brega. Jedan deo je stajao na površini osvetljen suncem, a drugi, neuporedivo veći, stajao je ispod, zaleđen u dubokoj tami mora.

Sećala se onog nekako radosnog uzbuđenja koje je osetila u Muranu, sa Luizitom, kada su bile sigurne da će im život ponuditi nešto izvanredno. Ali, potom se to ushićenje lagano stišavalo u godinama posle diplomiranja. Provela je godine lutajući po Italiji kao zamena odsutnim učiteljima: mestašca izgubljena u negostoljubivim dolinama, ledene učionice i učenici s promrzlinama, zbunjeni roditelji koji su joj dolazili poklanjajući joj jaja, kupus, kokoške, flašice ubitačne domaće rakije.

Pa ipak, bila je uvek veoma uzbuđena kad bi prvog oktobra ulazila u novi razred i kad bi ugledala pomalo uplašene oči učenika, šiške zalizane pomoću vode, izglangane cipele i sveske s još neodvojenim stranicama.

Unutra se osećao poseban miris, a tek je vremenom shvatila da su u pitanju pilići. Nedavno su napustili gnezda, ali miris mleka, kuhinje i čistog rublja još je lebdeo oko njih. Uskoro će naučiti da lete, ali za sada su poredili po klupama raširenih očiju punih pitanja.

Uveče, u iznajmljenoj sobi, ispravljala je zadatke crvenom i plavom olovkom. Ponekad je davala i časove nekom nepismenom odraslom čoveku. Stolice su škripale pod teškim telima. Možda su se vrpeljili od zbunjenosti. Još su joj pred očima njihove krupne šake koje je rad izobličio, prsti koji su s pažnjom hvatali olovku kao da je bila od stakla.

A kada nije imala ni časove ni zadatke, provodila je večeri čitajući pesme i romane ili je pisala Luiziti. I ona je predavala u nekoj usamljenoj dolini. I ona je imala čitave večeri na raspolaganju da razmišlja o životu.

Tih godina rane mladosti budućnost je još izgledala kao nešto tajanstveno što se otvara pred njima. Jeste da ju je prekrivao veo, ali to nepoznavanje budućeg nije ih plašilo, niti je izazivalo zebnju u njima. Bile su sigurne da će njihovo sutra svakako biti sjajno.

U to doba u srcu nije bilo zime, niti leda u utrobi. Sneg je bio napolju i bilo je lepo gledati kroz prozor kako padaju njegove predivne geometrijske pahulje koje su se na zemlji pretvarale u obične kapi vode.

U stvari, nije li takav bio i njen život? I nije li se tako završio i Luizitin? Smrt je čekala Luizitu iza ugla još kada je bila u punoj snazi, dok je u Anselmu ušla lagano, kap po kap, kao bočice infuzije sa morfijumom koju daju samrtnicima.

Te godine u planini, u doba kada su je njeni pilići čekali pijućući u učionici, bile su ispunjene pravim životom. Svakog jutra je ustajala znajući da njen život ima nekog smisla. Šta je bilo lepše, uzbudljivije, od onih očiju koje su je čekale da bi nešto naučile.

„Hvala“, mrmljali su zbunjeni roditelji, dajući joj svoje jednostavne poklone. „Hvala za sve što činite.“

„A šta radim?“, uvek je odgovarala. „Samo ispunjavam svoju dužnost.“

Mogla je da izabere ekonomsku školu, a upisala se u učiteljsku. Uvek je sanjala da predaje. To je bilo njena strast, kao i da radi stvari s posvećenošću, govorila je sebi, da bude kao da živi svoj život uz muziku valcera, prateći njen ritam. Tako je sve bivalo lakše.

Nastavljajući da vadi gomile nekorišćenih stvari iz ostave, pronašla je i svoju staru kolekciju ploča. Nešto malo na 45 obrtaja (s pesmama pobednicama na davnim festivalima u SanRemu), a sve ostalo na 33 obrtaja. *Travijata*, *Seviljski berberin*, *Rigoletto* i mnoga druga dela čuvana su u prašnjavim kutijama koje su stajale iznad longplej ploča sa napuljskim pesmama, koje su takođe bile njena velika ljubav.

Još dok je pohađala učiteljsku školu, zahvaljujući pretplatnim

kartama namenjenim studentima, svake nedelje po podne išla je sa Luizitom, Marijom Piom i Enrikom (jedini muškarac u njihovom razredu) da sluša operu u pozorištu. Uistinu, na početku, sa galerije, nije razumevala reči koje su izgovarali pevači, ali kasnije, stekavši naviku da ih sluša, uspela je da uđe u taj svet veoma udaljen od njenog. Štaviše, taj svet je tako duboko ušao u nju da je i kasnije, kao udata žena, često pevala arije u trenucima samoće.

Obrisala je pažljivo prašinu sa svih ploča, a onda, umesto da ih vrati na njihovo mesto, odnela ih je u salon i stavila na jednu klupicu, kraj fotelje. Zatim se vratila sređivanju.

S pedantnom mirnoćom sredila je gomilu sportske opreme svoje dece: teniski reketi, koturaljke, ogromne plastične cipele za skijanje, izduvane fudbalske lopte, palice za ritmičku gimnastiku i baletanke koje su nekada bile roze, a sada su imale boju neke hartijetine koja već dugo leži na ulici.

Od kada su ti izlivi ljubavi prema sportu zakrčivali ostavu? Verovatno bar dvadeset godina, možda i duže. Zanosila se da će jednoga dana da posluže unucima, zamišljala je da će ih jednog tmurnog popodneva dovesti tu, i da će videti kada im oči zasvetlucaju pred svim tim prelepim, skrivenim blagom.

Ali, stvari su išle mnogo drugačijim tokom. Jedne kišovite, novembarske nedelje, ne znajući kako da ih zabavi, dovela ih je pred tu čaroliju, ali osim smušenog izraza lica, jedina njihova reakcija bila je konstatacija:

„Pa šta?!“

„Unutra ima mnogo igračaka“, ohrabrivala ih je smešeći se.

„Pa gde su?“, odgovorili su uglas.

„Evo ih!“

Anselma nikada nije zaboravila njihov pogled, neku mešavinu sažaljenja i blagog podrugivanja.

„Pa to su starudije!“

Nije nikada uspela da razume svoje vršnjakinje što su toliko bile ushićene svojim unucima. Uistinu, bilo joj je žao njih, jer su bile spremne da trpe svašta samo da bi lakše podnele svoju usamljenost.

Anselmi se činilo da su njeni unuci pali s Marsa, nepažljivi, nezahvalni, nenasiti, nesposobni za ljubav prema bilo čemu osim prema onim sjajnim kutijicama koje su stalno držali u ruci.

U početku se osećala i krivom za to neuobičajeno osećanje. A kada je to ispričala zetu, snaji i sinovima, oni su samo blago slegli ramenima.

„Šta ćeš? Danas su sva deca takva.“

To je bio čas u kome su njihovi životi počeli da se razdvajaju, kao kontinenti čije se ploče razdvajaju pod tektonskim promenama. Rutinski telefonski razgovori, rutinska viđenja, rutinske rečenice, rutinski praznici. Čitav niz Božića, sve jedan ružniji od drugog, sve do poslednjeg kada je njen zet imao sjajnu ideju da okači Deda Mraza na naduvavanje da visi sa balkona, a onda je ona, bez oklevanja, presekla kanap i on je pao dole s petog sprata. Za decu je to bila tragedija.

„A ko će sada da nam donese poklone?“, zacmizdrila su.

A da i ne govori o pritvornim sladunjavostima snaje koja je jedino mislila na stan koji će jednoga dana sigurno postati njeno vlasništvo. Vrtela se po sobama kao sova šapućući svome potpuno poslušnom mužu: „Ovde ćemo da proširimo prozor, tamo ćemo da sružimo zid i da ovu sobu spojimo sa spavaćom sobom stare.“

I to je ledilo njeno srce, ta pomisao da je rodila ljudska bića i da se pokajala što je to uradila.

Crkvena zvona su označila podne. Ostava je bila ispražnjena i sve iz nje smešteno u velike crne kese i spremno za bacanje.

Stojeći iza prozorskih kapaka, Luizito je pažljivo pratio šta se događa na ulici.

Anselma stade kraj njega. Sunce je bilo u zenitu. Nije bilo nikoga na ulici, tek poneko vozilo sa zatvorenim prozorima koje nije pravilo senku. Neki šareni pas sa isplaženim jezikom tumarao je u potrazi za vodom. Vanredno stanje sa psima, rekao bi spiker.

Anselma se okrenu prema papagaju.

- Šta je? Tužan si?

Luizito ju je pogledao naginjući glavu čas na jednu čas na drugu stranu kao da gleda neko umetničko delo.

- Da li je i tebi teško u srcu? - zapita ga Anselma, ovlaš ga pomilovavši kažiprstom po perju na mestu gde je pretpostavljala da se nalazi njegovo malo srce. Osetila ga je kako kuca, toplo i brzo.

- Patiš li za nečim?

Tada Luizito raširi krila, oči su mu bile crne kao ugljen i vrlo sjajne. Otvorio je kljun, ispružio jezik i rekao:

- A-a-nselma.

Jednog popodneva vrućina je popustila i iznenadni lahor je zanjihao lišće koprivića ispod kuće, pomerajući zavese kao da su duhovi. Anselma je zadremala u fotelji. Probudio ju je jedan kapak koji se zalupio. Nad zgradom su se gomilali veliki tamni oblaci.

Tog dana za ručkom Luizito je opet progovorio. „Hvala!“, rekao je kada je stavila pred njega zdelicu sa jabukama i bananama.

Anselma je rešila da nastavi s podučavanjem. Naredna lekcija ne bi trebalo da bude mnogo drugačija od one koju je Robinzon Kruso dao svom slugi Petku. Sela je naspram njega i držeći olovku u ruci, pokazala mu je njome na sebe samu, ponavljajući svoje ime i stavljajući ispred njega „ja“.

Zatim je pritisla lagano papagajev stomak i ponovila: „Ti - Luizito... ti - Luizito.“

Èas je prekinuo prasak groma koji je udario nedaleko od njihove zgrade.

Luizito se stresao nakostrešivši perje, svetlo nad stolom u kuhinji je zatreperilo, pa se ugasilo.

Nalet vetra je otvorio prozor, prevrnuo papagajevu ispražnjenu zdelicu, podigao u vazduh stare novine sa prozorske daske i zalupio s treskom vrata hodnika.

Luizito se sklonio u ugao, a Anselma je uzbuđeno požurila da zatvori prozor. Šta bi se desilo da je vetar odneo sa sobom novog prijatelja u njenom životu?

Odjednom je shvatila da ne bi više mogla da živi bez njega. I da će morati da nauči da bude opreznija. Ne samo s prozorima već i sa susedima, u slučaju da se jednog dana pojavi vlasnik životinje.

Vlasnik životinje?

Ta reč ju je pomalo zbunjivala.

Da li je Luizito bio životinja, ili nešto drugo?

Šta je to u stvari životinja*?

Nije bila jednako ubeđena da se isto može reći za većinu ljudskih bića. Za njenu snaju, na primer.

Kiša je snažno tukla u stakla, sa ulice se čuo zvuk alarma s nekog automobila, nadjačan sirenom vatrogasaca. Nije bilo moguće raditi jutarnje uobičajene stvari, pa je sela u fotelju, pokrila noge šarenim vunanim ćebetom i pozvala Luizita kraj sebe.

Papagaj je sleteo na naslon, odatle je sišao na rukohvat i tu se šćućurio nakostrešivši perje. *Kre-kre-kre*, mrmljao je tiho, kao da je govorio nešto sam sebi pre nego što zaspi.

Jedina stvar koju je izbacila iz kuće posle Đankarlove smrti bila je stara fotelja presvučena rebrastim braon somotom. Ona je bila nešto kao njegov presto: skoro stalno je sedeo u njoj kada je bio kod kuće. Posle ručka bi u njoj zaspao hrćući otvorenih usta, a u ostalo vreme je čitao novine ili držao u krilu papire praveći se da nešto radi.

Deca su bila pomalo oneraspoložena tim njenim hirovitim potezom.

„Ako je bila prljava, mogla si je dati na presvlačenje!“

„Da si nam rekla, uzeli bismo je mi.“

Ali, ona je već sedela u svojoj novoj fotelji presvučenoj veselim štofom na cvetiće i odbrusila je:

„Bila je to samo stara fotelja.“

Bila je to samo stara fotelja i podseća me da je vaš otac i dalje prisutan u ovoj kući, trebalo je da kaže, ali znala je već odavno da je bilo zalud trošiti reči sa svojom decom. Veoma vešto manipulišući, Đankarlo je vremenom uspeo da od njih načini svoje klonove. Genetika mu je očigledno pomogla, pa njoj nije preostalo ništa osim da se povuče u stranu i pokuša da preživi.

Jedna od njihovih velikih rasprava, možda poslednja (deca su već bivala velika), vodila se oko toga šta jeste, a šta nije vaspitanje.

„Ti manipulišeš njima“, rekla je buneći se protiv nekog njegovog neumesnog poteza. „Želiš da ih pretvoriš u vojničice koji ništa ne vide.“

„A tebi je glava puna govornarija“, bio je njegov ljubazni odgovor.

„Vaspitala sam desetine, stotine dece.“

„A je li? Očigledno si ih loše vaspitala, pošto su te izbacili iz škole.“

„Ja sam napustila školu.“

„Bila si pozvana da to uradiš i u svakom slučaju ne dozvoljavam da upropastiš moju decu.“

U želji da pronade u sebi neko osećanje prema svojoj deci koja su joj naglo postala strana, Anselma je morala da se vrati sve do vremena trudnoće, do dana kada ih je rodila i osetila na grudima ta drhtava i vlažna telašca.

Udala se u dvadeset i devet godina, a u trideset i prvoj je zatrudnela. Još su živeli u Mestreu, a Đankarlo je za nju još uvek bio plavi princ, čovek kome se zaklela na večnu ljubav pred sveštenikom i svim prisutnim rođacima koji su stajali tu u suzama.

Da, toga dana se osetila živom, izvanredno živom. Savršeno se sećala svakog trenutka: radost, uzbuđenje, svetli osećaj da je izabranica. Frizer, oblačenje u onu snenu i belu haljinu, spisak poklona, bombonjere (koje su birali zajedno držeći se za ruke), osećaj zahvalnosti nebu što joj je omogućilo da sretno najdivnijeg čoveka na svetu. U to vreme još je bila u dobrim odnosima sa stanovnikom gornjeg sveta i zato mu je svakog jutra ponavljala sklopljenih ruku: „Hvala ti, Bože, hvala ti što si učinio da sretnem Đankarla.“

Dan pre svadbe on joj je poslao svoj poklon umotan u papir iz Firence i ukrašen ornamentima ljiljana. Nije to bio uobičajeni prsten, dar koji svaki verenik bez mašte poklanja verenici, već sveščica s tvrdim koricama u kojoj su perom bile ispisane pesme. Đankarlovim stegnutim i krutim rukopisom.

Pošto su ruku podruku izašli iz senovite crkve uz zvuke svadbenog marša, prošaputala mu je na uvo:

- Divne su! Da li si ih ti napisao?

Đankarlo se malo nagnuo k njoj smešeći se:

- Nikada mi to ne bi uspelo da nisam imao kraj sebe predivnu

muzu.

Kasnijih godina često se sećala tih nekoliko koraka ruku podruku. Napolju je blistalo jako letnje sunce - unutra hladovina, napolju zaslepljujuće svetlo. U tom prividno beskrajnom hodu setila se reči jedne osobe koja se povratila iz kome. Pričala je da je osećala kako biva nošena iz mraka ka velikoj svetlosti koja ju je čekala na kraju crne rupe. Ta svetlost je bila vedri i večni prostor smrti, osećanje smirenosti kakvo nikada ranije nije osetila. Nevoljno se vratila natrag na zvuk glasova svojih dragih i lekara u odeljenju za reanimaciju. Eto, Anselma se u tom času osećala jednako: ostavljala je iza sebe neizvesnu polusenku mladosti da bi ušla u punu svetlost zrelosti.

Na izlazu, posle rutinskih poljubaca, ušla je u kola sa Đankarlom uz pratnju kolone vozila koja su trubila. Oko njih žito je bilo nedavno pokošeno, u jakom žutilu strnjike vrteli su se gavrani i golubovi, činilo se da su vršalice rasule svetli prah po čitavom predelu, sve je izgledalo okupano, preliveno zlatnim sjajem.

Ručak je organizovan na salašu nekih rođaka Đankarlove majke. Podebeli harmonikaš, sedeći na šamlici, pokušavao je da razveseli duge stolove zvanica. Anselmu je odmah uhvatila strašna glavobolja koju je pojačalo loše penušavo vino koje su joj neprestano dolivali. Od celog tog beskrajno dugog ručka sećala se jedino lica svoje svekrve sa šeširićem ne većim od korneta sladoleda, svekrve koja je pričala, pričala i pričala. Naravno, o svom sinu, koji je, po odlučnosti kojom se ritao još dok je bio u njenom stomaku, pokazao da je izvanredan čovek.

Svadbena putovanja se svelo na nekoliko izleta u okolinu da se ne bi uzalud trošio novac. Prvog dana u Veneciju da hrane golubove na Trgu svetog Marka, drugog u opatiju Pompozu da isprobaju novi stričev auto „fijat 850“. Trećeg dana (to je bio i najveći izlet) brodom po Brenti u obilazak vila u Venetu.

Prve bračne noći, u ogromnom krevetu koji je pripremila mama

sa prekrivačem boje roze fuksije i velikim vezenim jastucima, Đankarlo je omanuo.

„Umor priređuje neslane šale“, promrmljao je pre nego što je pao u bučan san. Anselma se nasmešila, u stvari osetila je olakšanje, bila je suviše ošamućena za tako značajan događaj.

Ali nije uspela da zaspi. Komarci veliki kao helikopteri proždrljivo su obletali krevet, dušek je bio kratak i visok, a po zlokobnom načinu na koji je škripao dalo bi se zaključiti da je pripadao najmanje pradedovima, ako ne i čukundedovima.

Jedina mrlja toga dana bilo je odsustvo Luizite. Telefonirala joj je tog jutra da joj izrazi svoje veliko žaljenje što je morala u krevet zbog teške letnje prehlade. To je bilo veoma neprijatno za Anselmu. Pošto su nedavno obe izgubile roditelje, prijateljica je bila jedina koja je oličavala njihovu prošlost. Pitala se da li bolest nije poslužila kao izgovor. Nikada nije delila njenu radost; štaviše, kad god joj je pričala o Đankarlu, izražavala je sumnju.

„Da li si sigurna?“, ponavljala je neprestano. „Da li si stvarno sigurna da je on pravi čovek?“

Anselma nije shvatala njene sumnje.

„Izgubiću te“, rekla joj je poslednji put kada su se videle.

„Obećavam ti da nećeš. Bila si i ostaješ moja najbolja prijateljica.“

Iako kasnije nije održala reč, u onom času je bila uverena da su njene reči istinite. Ništa i niko neće moći da načne osećanje koje je gajila prema Luiziti još od doba kada su bile devojke.

Poslednji gromovi su se stišavali u daljini, a i vetar je jenjavao. Anselma se usudila da oprezno otvori prozor koristeći priliku dok je Luizito spavao. Vazduh je bio divno osvežen i nije bilo smrada i smoga. Nad gradom je lebdeo laki miris ozona, znak tek prošle oluje. Bilo bi lepo kad bi mogla da drži otvorene prozore da uđe osvežavajuća svežina. Moram se organizovati, reče sebi Anselma, i odmah joj padoše na um mreže ukrašene papirnim ribicama koje su visile sa plafona jednog restorana u Čezenatiku.

Eto, moraće da nabavi mreže da stavi na prozore i tako spreči svako moguće bekstvo.

Nažalost, bila je subota po podne i za ostvarenje svog plana morala je da sačeka bar ponedjeljak.

Ipak, nije htela da gubi vreme, pa je preduzela mere. Popela se na kućne lestvice pomišljajući na svoju snaju koja bi se mnogo obradovala da ona padne i slomi nogu. Odmah bi je zatvorila u neki starački dom, u neku od onih u belo okrečenih grobnica koje danas nazivaju „Dom za srebrne godine“. Već je zamišljala gumenasto lice svog sina koji joj šapuće sa Judinom nežnošću u očima: „To je za tvoje dobro mama, tamo će te paziti dan i noć. A po podne ima i malo muzike“, kao da bi ona mogla da igra sedeći u kolicima i s kateterom.

„Paziti“ – eto čarobne reči koja se sve češće čula od njih. „Bili bismo mnogo mirniji kada bi... Bila bi manje usamljena... Vreme je da i ti dopustiš sebi neki luksuz...“

„A kakav bi luksuz bila neka kućna pomoćnica?“, zapitala ih je najednom pre nekoliko nedelja.

„Luksuz da neko najzad brine o tebi“, navaljivala je njena kći milozvučnim glasom. „Neko ko te mazi, ko ti kuva, ako nemaš volje da to sama radiš, da ide u kupovinu umesto tebe. Naravno, mi bismo sve platili.“

- Naravno - prokomentarisala je Anselma, pre nego što je spustila slušalicu.

Poslednjih dvadeset godina jedan uvek isti san remetio je Anselmino spavanje. Nalazila se na letovanju s mužem i odraslom decom. Sedeli su u jednom kafiću na otvorenom prostoru i jeli sladoled. U stvari, oni su jeli sladoled od višnje, a ona je htela digestiv. Sladoledi su odmah stigli. Donela ih je ljupka devojka s keceljom, a digestiva nije bilo. Anselma se pobunila, ali joj je devojka uputila neodređeni osmeh, čak pomalo nesklon, i otišla. Malo kasnije osetila je čudni, divlji miris, kao od lisice i pred njom se pojavio ogromni crnac sa zlatnom minđušom, temenom koje se sijalo kao kugla za kuglanje i majicom na tregere iz koje su izlazile dve mišice nalik na grane sekvoje obojene crnim tušem. U ruci je držao mali poslužavnik iz koga su se pojavljivale čudne varnice. „Da li je ova tečnost za gospođu?“, zapitao je nagnuvši se k njoj. Uzimajući čašu činilo joj se kao da je hteo da je usisa svojim ogromnim mesnatim usnama. „Piće, ne tečnost“, bila je određena Anselma (uostalom i dalje je bila učiteljica) i ispila naiskap.

Naspram nje su Masimilijano i otac razgovarali o izboru viših škola, dok je Đulija s dosadom posmatrala mladi svet koji je prolazio kraj stolova.

Najednom je u glavi počelo da joj se vrti, podilazili su je čudni trnci od stopala naviše, kao da se vatra iz središta zemlje uvlačila u njeno telo. Obuzimala ju je iznenadna vrelna na pragu da eksplodira s velikom energijom. Činilo joj se da je progutala sunce. Iz zenica joj je kao sablja sevnula svetlost, a prsti, ruke, stopala, mišice i noge pretvarali su se u železne žice. Bila je uverena da će sve prevrnuti samo ako se makne. Ona tečnost je u stvari bila neki napitak. Doktoru Džekilu su izrasle dlake, a ona se pretvarala u ratnu mašinu. Muž i deca, koji su sedeli s njom, ništa nisu primećivali. Energija u Anselmi je dostigla vrhunac upravo u času

kad je Đulija stavila u usta svoju uobičajenu žvaku i kad je počela da žvaće otvorenih usta: nevidljivi zrak je sevnuo iz njenog prsta i bacio devojku desetak metara dalje, dok su muž i sin to užasnuto posmatrali. U tom času bi san eksplodirao bacajući je, svu u delićima, u tupu tminu noći.

Tokom godina bilo je raznih varijanata sna. Jedne noći njeni prsti su se izduživali kao vijuge udava i klizili su po vratovima prisutnih. Drugom prilikom pak, kažiprst se pretvarao u mitraljez i bešumno ispaljivao rafale, dok su joj iz očiju izletale leteće kapi otrova zabijajući se u žrtvu.

Vremenom se taj san od noćne more pretvorio u oazu mira. Spremajući se za počinak i okrećući tvrdoglavo leđa mužu, Anselma je naučila da prizove san kao što su bolesnici prizivali ozdravljenje u Eskulapovom hramu.

Kada je sve krenulo nizbrdo?

Nije mogla da se seti.

Prve godine braka bile su manje-više mirne. Đankarlu je posao išao prilično dobro, putovao je po celom Trivenetu kao predstavnik jedne firme za proizvodnju čačkalica. Imali su svoj mali stan iznad stana njegove majke, a on se ponašao kao i svi muževi njenih prijateljica. Ponekad bi bio ljubazan i raspoložen, ponekad je pak znao da bude i pomalo neučtiv.

Anselma je poznavala njegov senzibilitet i znala je da je taj vid oštrog zapažanja, koji imaju svi pesnici, više bio neverovatni izvor patnje nego neki dar. Zato se nije nikada opterećivala njegovim naglim promenama raspoloženja. Štaviše, potajno je bila ponosna što živi kraj čoveka kao što je on, čoveka koji je u stanju da primeti složenost i prolaznost svakog trenutka u životu.

U slobodno vreme nastavili su sa svojim izletima u planinu. Uistinu, on nije baš uvek hteo da ide, ali ga je ona podsticala jer je znala koliko čista i visoka mesta čine dobra njegovoj duši. Ali, njen muž je počeo više da posećuje krčme u dolini nego one na vrhovima.

I baš na jednom takvom izletu, pošto je popila malo svežeg piva i pojela čorbu od sušenog graška sa bečkim kobasicama, smogla je hrabrosti da mu postavi isto pitanje koje je pre više godina postavila Luiziti:

„Po tvom mišljenju, šta je to poezija?“

Đankarlo ju je dugo gledao pre nego što je odgovorio, a onda, uzevši je za ruku, prošaputao joj je:

„To su tvoje oči koje se ogledaju u mojim. I moje koje se ogledaju u tvojim.“

Te večeri skoro da nisu razgovarali dok su se vraćali. Anselma se osećala kao da je u nekom čarobnom oblaku koji ih je oboje obavijao i činio nekako posebnima. Možda je baš zahvaljujući tom oblaku Đankarlo uspeo, te noći, da napravi svoje prvo dete.

Naredne godine su doslovno proletele. Pelene, cucle, noćna buđenja, sve češće grubosti njenog muža (vremenske promene su uticale na njegovu ranu i stvarale mu nevolje), nametljive posete njene svekrve, nastavak rada u školi (kada je Masimilijano krenuo u obdanište), a onda, tek što se malo oporavila, nova trudnoća, Đulijino rođenje sa nešto problema na porođaju.

Nisu to bile nimalo lake godine, ali bila je spremna za napore i teškoće s kojima se suočavala. Znala je – njena majka joj je uvek to govorila – da brak nije posut ružama i cvećem, ali je bila i svesna da su baš teški trenuci, u kojima jedno brine o drugom, bili cement koji će učiniti da njihova ljubav traje večno.

Još je imala snage i sposobnosti da se bori. Ujutru je ustajala i znala kuda treba da ide.

A onda?

Onda je došao taj dan. Oba deteta u krevetu zbog malih boginja. Đankarlo je bio u Valsugani u obilasku klijenata, svekrva daleko u poseti rodbini, a ona sama u kući. Morala je da zove telefonom prehrambenu prodavnicu na trgu. Bili su veoma ljubazni; lično se gazda potrudio da joj pre ručka donese nabavku.

Ponudila ga je kafom da bi mu uzvratila na ljubaznosti. Sedeli su

u kuhinji i razgovarali. Otkrila je da je taj nasmešeni i bucvasti gospodin bio Đankarlov stari školski drug.

Gospodin Nino, tako se zvao, raspitivao se za muža, odavno ga nije video. Anselma uzdahnu i reče da je u poslednje vreme bio često nervozan zbog rane na nozi.

- Ah, da, jadničak - saglasi se stari školski drug -sve je to zbog one glupe nesreće sa 'lambretom'! Koliko ih se samo dešava posle veselja! Malo se popije i posle se tresne u neko drvo.

Uveče, posle večere, Anselmi je bilo loše i povraćala je. Pošto je izmerila temperaturu deci, bacila se u krevet s velikom željom da se isplače, ali je bila suviše napeta da bi u tome uspela.

Posmatrajući senke uličnih svetiljki koje su poigravale na plafonu - bilo je malo vetra pa su lelujale kao duhovi - pala joj je na um jedna Luizitina rečenica: „Pazi, niko ti ne pokazuje svoje pravo lice dok ti se udvara. Pravo lice se pojavi kasnije.“

U to vreme nije uzela za ozbiljno tu rečenicu uverena da je reč o nekoj vrsti zavisti, odurnosti usedelice, ali sada je znala da je Luizita bila proročki nadarena.

- Da li si ikada imao neku 'lambretu'? - zapitala je te večeri muža čim se vratio s puta.

- Šta se to tebe tiče! - odvratio joj je skoro režeći.

A sledećeg dana, da bi je povredio, smislio je novu ljutitu frazu.

- Šta znaš ti o tome kada si rođena u Fosalonu!?

Kao da je bilo neke naročite razlike u tome što je on rođen u Mestreu.

U nedelju ujutru Luizito je probudio Anselmu. Pažljivo je sleteo na krevet i počeo da joj gricka levo uvo.

Sa obližnje parohijske crkve - neke vrste mešavine garaže i samousluge, nad kojom se uzdizao zvonik nalik na elektrostub visokog napona - zvonila su praznična zvona.

Anselma je ustala, navukla kućnu haljinu, a onda su, po običaju, doručkovali zajedno.

Dok je prala tanjire od sinoćne večere, on je stao na njeno rame grgoljeći svoje uobičajeno i prigušeno brbljanje. Kada je trebalo da ih obriše, odleteo je po krpju i doneo je Anselmi.

- Baš si zlato - reče mu ona okrenuvši se da mu poljubi pernati bok.

Pošto je završila kućne poslove, Anselma se obukla i prešla u salon. U jednom uglu, poluskriven zavesom, stajao je njen stari gramofon. Bila je to jedna od retkih stvari preostala iz doba njene mladosti. Svojevremeno je štedela čitavu godinu dana da ga kupi; bio je nemački, odlična marka i pravio joj je veliko društvo tokom dugih godina kada je predavala u zabačenim dolinama.

Posle udaje nije ga uopšte koristila, malo zbog obaveza, malo zato što je Đankarlo mrzeo muziku, posebno onu koju je ona volela. Da je bilo po njemu, ona bi slušala jedino Vagnerovu *Konjicu iz Valhira* - jer je to bilo grandiozno delo - i Vivaldijeva *Četiri godišnja doba* - jer je on bio iz Venecije (dakle, praktično iz Mestrea).

U početku je Anselma pokušavala da on zavoli *Čarobnu frulu* - omiljeno Luizitino delo - i njene omiljene napolitanske pesme, a rezultat je bio da je on rekao da je Mocartovo delo „sladunjiva zbrka“, dok su napolitanske pesme za njega bile melodije primitivaca: „Kakve mi imamo veze s njima? Ne razume se ni šta pevaju.“ Tako je ona zaklopila poklopac gramofona i on je ostao

tako kao neka nadgrobna ploča.

Ko zna da li je još radio?

Anselma pređe palcem preko gramofonske igle. Izgledalo je da je u redu, a njena ručica se pokretala bez problema. Utičnica je bila uključena, pa je uzela prvu ploču i pažljivo je stavila. Posle nekoliko sekundi neizvesnog grebuckanja, muzika je ispunila sobu.

*Oj živote, oj živote moj!
Oj srce ovog srca, oj,
prva si ljubav bila,
prva i zadnja, mila,
bićeš za mene...*

Luizito je pokazao da mu se dopada klepetajući krilima i jutro je doslovno proletelo ljuljuškajući se na slatkim napolitanskim pesmama.

U jednom trenutku, menjajući ploču, Anselma je imala utisak da neko snažno lupa u zid salona, ali nije na to mnogo obratila pažnju.

Za razliku od Đankarla, Luizito je obožavao muziku, obožavao ju je do te mere da su nešto pre ručka pokušali malo da plešu.

Baš za vreme slušanja polke zazvoni telefon. Bila je to Đulija.

- Mama, jesi li to ti?

- A ko bi mogao biti?

- Da li ti je uključen televizor?

- Ne.

- Ima li koga kod tebe? Zar nisi sama?

- Sasvim sam sama.

- Da li si sigurna?

- Zar misliš da sam luda?

- Ne, ali mogu da se pročitaju grozne stvari, mnogi ulaze u kuće staraca s nekim izgovorom. Je l' ne otvaraš nikome? U svakom slučaju, vraćamo se za deset dana.

- Dobro - reče Anselma i zatvori telefon.

Popodne je takođe bilo ispunjeno muzikom. Sedeći u fotelji slušali

su Šopenova nokturna. Međutim, ta muzika je unela setu u njeno srce. Podsećala ju je na sumrak, na stvari koje nestaju, na one koje su već nestale i vratila ju je u vreme jednog izleta sa Luizitom, godinu dana pre udaje.

Otišle su da provedu nedelju dana na Dolomitima. Vreme je bilo neprestano lepo i koristile su ga za duge šetnje. Luizita je izgledala neumorna: čim bi stigle na neku livadu, opružila bi se pet minuta, a odmah potom ustajala puna snage.

„Bilo bi lepo videti šta je tamo dalje, zar ne?“, podsticala ju je.

Šta je iza onog prevoja, iza onog prolaza, iza onog grebena?

Baš su imale različit karakter.

Luizita kao da je osećala u sebi neku groznicu koja ju je gonila sve dalje i dalje, da se pita, da se nikada ne zadovolji pre odgovora, da se nikada ne zadovolji prividom. Htela je da prodre u srce stvari i nije mogla da se smiri dok u tome ne uspe.

Nasuprot njoj, Anselma je uvek bila mirno, poslušno dete, i nju su sve majke držale kao malo vode na dlanu, kao primer na koji se treba ugledati. Pomisao da postoji neka granica i da je treba preći nikada je nije obuzimala. Možda ju je zato Luizita mnogo privlačila. Za nju je ona bila neka vrsta čarobnice, vila koja je mogla da je čarobnim štapićem odvede u druge svetove, nezamislive za njen mali horizont misli, i zbog toga je bila srećna.

„Vidiš“, poverila joj se jednom, „s tobom je kao da se nalazim pred nekom slikom sa mnoštvom perspektiva: ja vidim samo ono što je u prvom planu, dok mi ti ukazuješ i na mali cvet na najdaljoj planini.“

Ako dobro razmisli, sve najlepše stvari koje su se desile u njenom životu dugovala je svom prijateljstvu sa Luizitom. Muzika, ljubav prema poeziji, romanima, učiteljstvo proživljeno kao da je neka misija. Prema Luizitinom mišljenju, nikada se ne treba zadovoljiti prijatnošću, jer ona deluje kao veštičin čarobni napitak: ispiješ ga i on te omami, misliš da si živa, a već si se pretvorila u mumiju.

Ko zna nije li ta žeđ bila najava njenog preranog kraja? Ili ju je možda baš ta neprestana žudnja za otkrivanjem, za trošenjem, bacila

u naručje bolesti? Ili, možda – prvi put je na to pomislila – možda je i izdaja njenog prijateljstva doprinela ubrzavanju smrti?

U stvari, nije reč o izdaji srca, već samo o fiziološkoj udaljenosti zbog njenog bračnog života. Nekoliko puta ju je Luizita pozvala da provedu zajedno nedelju, ali Anselma nikada nije uspela da se organizuje, možda i zato što je Đankarlo pokazivao da mu ona smeta čak i na pomen njenog imena, iako je nikada nije upoznao.

„Luizita, Luizita. Pa šta je to posebno u toj Luiziti!“

Sada je znala. Njen muž ju je tokom godina pretvorio u mumiju povlađujući njenoj urođenoj sklonosti da ne gleda u daljinu. Uverena da će uz žrtvovanje i strpljenje izgraditi nešto lepo i trajno, nije ni primetila gomilu laži koju je on napravio oko nje.

Ako bi poželela da ureže na mermer datum kada je počela živa da umire, izabrala bi onaj dan kada ju je posetio gospodin Nino i kada je otkrila pravi uzrok njegove povrede noge. (Velika je razlika između hrabre ratne akcije i kada pijan padneš sa „lambrete“!)

Ali, završni udarac je došao sedamdesetih godina, dok su pripremali selidbu u Rim. Pomerajući jedan orman da podigne nešto što je palo, našla je neuobičajenu knjižicu: *Osvoji je ovako*, pisalo je na koricama koje je oplemenjivao crtež guščjeg pera i crvene ruže. Otvorila ju je i našla unutra sve, ama baš sve pesme iz sveščice koju joj je Đankarlo, s velikim žarom poslao na dan svadbe. Bile su prepisane od početka do kraja, tako da im čak ni redosled nije bio promenjen.

Mogla je toga dana da reaguje na neki način – da ode od kuće ili čak i da ga izbaci – ali kako bi se opravdala pred zakonom, pred zapanjenim pogledima rođaka, pred bolom dece? Odlazim zato što mi je poklonio prepisane pesme, praveći se da su njegove? Začas bi je strpali u neku psihijatrijsku kliniku.

U očima svih, Đankarlo je bio dobar muž. Mnogo je radio da bi stekao za porodicu, njoj i deci nije nikada ništa nedostajalo. Išli su na letovanja na more, nije bio nasilan i vaspitavao je decu kao što to

malo očeva čini. Bio je dosadan čovek – uvek kada bi ona predlagala nešto novo ili različito, gledao ju je sažaljivo govoreći joj: „Imaš bolesnu maštu“ – ali, kao što je govorila jedna njena prijateljica, „znaš li nekoga ko nije dosadan?“

A nije čak ni bio ni neki posebni ženskaroš. Tek kad mu je bilo oko šezdeset i pet godina imao je jednu mladu ljubavnicu iz istočne Evrope koja mu je izvukla lepu svotu novca, ali najvećem broju muškaraca dešava se da se zabavlja s devojkama kada im žene ostare. Posle njegove smrti našla je, u duplom dnu jedne fioke, sva pisma koja je napisao devojci. Mora da je promenio priručnik ili je baš on to napisao, jer u tim sladunjavim i pompeznim romantičarskim trtljanjima samo se žalio na svoju bračnu muku, na svoju dosadnu i uobraženu ženu koja ga je pretvorila u roba i s kojom tako živi već trideset godina. „Sa tobom će sve biti drugačije“, završavao je u jednom od poslednjih pisama. „Ti si kao sunce što izlazi u zoru, puno nade, tvoji čudesni zraci obasjavaju moj život.“

Anselma je uzela taj svežanj pisama i otišla u kuhinju s flašicom alkohola. Skoro da joj ga je bilo žao dok je papir goreo u lavabou, žao što je spao na toliko lažno prenemaganje samo zarad malo mladog mesa. „Prosjak erekcije“, pomislila je, dok je mlazem vode spirala u odvod ostatke male lomače.

Ko zna da li je Luizita mogla još da je vidi, odnekuda iz sveta, da li je mogla da prisustvuje laganom kvarenju njenog života, njenom preobražaju od mlade, oduševljene i žive žene u mumiju zavijenu u zavoje koje je natopila žuč.

Na izletu na Dolomite zastale su da pojedu sendviče u hladu velikog ariša, kraj jednog planinskog jezera. Podalje su pasle krave i držale na oku igru teladi opominjući ih povremeno blagim mukanjem. Vazduh je ispunjavalo zveckanje zvona. Sele su među veliko i kvrgavo korenje ariša. Luizita je posmatrala nebo, s rukama na potiljku.

- Misliš li ikada na Boga? – zapitala ju je neočekivano.
- Nedeljom idem na misu.

Luizita je prasnula u smeh.

- Nisam te pitala da li radiš zadatke, pitala sam te da li si zapitana pred Njegovom tajnom? Ko je on? Kakav je? Postoji li ili ne postoji?

- To se uvek pitam, ali nemam uvek isti odgovor. Kada pogledam na sve zlo sveta, mislim da ga baš ni nema. Zar je Otac takav otac koji tera na patnju svoju decu? Jednom, za vreme sahrane jednog mog učenika iz drugog razreda, pobjegla sam trkom sa mise. Bilo je to pametno dete, puno radoznalosti, a umrlo je za samo tri meseca od tumora na mozgu. Poslednjeg meseca je samo vrištalo, na kraju je ličilo na ranjenog srndaća skrivenog u visokoj travi. Videla su se samo dva velika tamna oka iznad mršavih zadihanih grudi. Htela sam da porušim sve stolice i klupe kada je pop izgovorio uobičajene reči utehe pred malim belim kovčegom. Izabrala sam da izađem da ne bih napravila skandal i počela sam da hodam. Hodala sam i hodala satima nastojeći da se smirim. Gestikulirala sam, razgovarala sama sa sobom ili, bolje rečeno, razgovarala sam s Njim: „Zar ne znaš da računaš?!“, vikala sam. „Zar ne vidiš? Zar ne razumeš? Kako ti pada na pamet da se ustremiš na dete, da uništiš porodicu? A šta imaš da mi kažeš povodom svih onih zlih ljudi u kojima život buja? Povodom podvodača, nasilnika, manipulatora koji umiru u krevetu od starosti, okruženi ljubavlju rođaka? Da li su ti potrebne naočare? Ili cev za pojačanje zvuka? Nisi li Ti, možda, samo jadničak, a Tvoja svemoć samo bajka, kao i sve druge. Između tebe i čarobnjaka Merlina nema neke velike razlike.“

Anselma nije nikada ni pomislila da se moglo razgovarati sa Bogom, a još manje da se moglo sumnjati u njegovo postojanje. Znala je da je svet nepravedan, ali je mislila da je to neizbežno. Na kraju krajeva, Bog je bio kao idejni tvorac i direktor velikog preduzeća: On je projektovao i organizovao razna odeljenja, pa je morao i savršeno da zna kako rade. Kako može da razgovara o opštem upravljanju neko ko, možda, radi na liniji montaže ili u odeljenju za slanje paketa?

Neprestano je ponavljala svojim učenicima: „Da bi svet funkcionisao, potrebno je da svako od nas sprovede do kraja, marljivo i disciplinovano, svoj zadatak. Na primer, pogledajte mrave ili pčele: svako od njih zna svoju ulogu i sluša do kraja. Kada ne bi bilo tako, mravinjaci bi se pretvorili u kaos, a košnice bi same propale. Ne bi bilo više ni cveća, ni voća, ni meda.“

- Ne mogu ni da zamislim kako se može polemisati sa Bogom - reagovala je Anselma.

- Misliš li da je to greh?

- Ne. Odnosno da. U stvari, ne znam, ali me to pomalo plaši, to je sve. Ako je On stvorio sve - od insekata do zvezda - valjda zna zašto je to uradio, zar ne? Možda smo mi premali da to shvatimo?

- Mali jesmo, ali smo sposobni da postavljamo pitanja. Da je hteo da samo budemo poslušni, napravio bi nas kao mrave, ali mi imamo maštu, za razliku od životinja, umemo da budemo ogorčeni. Samo naša vrsta ima mogućnost da promeni sopstveno stanje u svakom trenu života.

- Misliš?

- Sigurna sam u to. Ubila bih se ovog časa da nije tako - zaključila Luizita, prasnuvši u smeh. Bilo je jasno da se ne bi ubila ni iz kog razloga na svetu.

Zlatne ljupe su počele da im padaju na glave. Pogledaše uvis i videše vevericu kako kruni jednu šiškarku ariša, bez imalo straha od njih dve.

- Verovatno si ti u pravu - nastavila je Luizita. -Ne bi trebalo postavljati pitanja o stvarima većim od nas, morale bismo da živimo kao ovo stvorenje na drvetu, uživajući u trenutku. Ali, ako bismo u tome uspele, ne bismo imale umetnost, ne bismo imale poeziju, ne bismo imale muziku. Živele bismo kao automati, bez sećanja, bez nade, bez žaljenja, bez griže savesti ili nostalgije. Ništa nas ne bi dirnulo u srce niti učinilo da se osetimo manje usamljenima

Anselma malo promeni stav.

- Sećaš li se našeg izleta u Murano?

Luizita se nasmešila.

- Šta je poezija?

- Da.

Malo podalje jedna krava je dojila svoje tele. Stajali su jedno do drugoga i vrteli repovima da oteraju muve. Povremeno bi mama liznula jezikom leđa mladunčeta, koje sudeći po još nesređenoj dlaci mora da se skoro otelilo.

U učmalom vazduhu najtoplijih sati čuo se samo zvižduk leštarke, prekidan njenim požudnim coktanjem dok je utoljivala glad.

Anselma je zaspala dok ju je krava gledala svetlim i vedrim, kraljevskim pogledom. Vrhovi i šume su se ogledali na bistroj površini jezera, a njih dve su izgledale tek kao dve tačkice pod veličanstvenim arišom.

Sunce je već bilo zašlo iza šiljatih planinskih vrhova kada su se probudile, zadrhtavši zbog naglog pada temperature. Luizita se protezala smešeći se:

- Sanjala sam! Sanjala sam da su koreni ovog drveta božje ruke, a da mi ležimo u njegovom krilu, bez straha, dok nas vetar ljuljuška, a do nas su dopirali njegov blagi dašak i glas koji kao da nam je šaputao: „Ne bojte se, tama je samo svetlost u drugom obliku.“

U ponedjeljak ujutru Anselma je pogledala u telefonski imenik da bi našla neku radnju koja prodaje ribolovački materijal. Nažalost, nije bilo takvih u njenom kvartu, pa je odlučila da bar jednom dozvoli sebi da, uprkos svojim navikama, uzme taksi.

U pola četiri po podne, u vreme otvaranja radnje, bila je spremna da izađe. Obukla je plavi laneni kostim (koji je imala još dok je predavala u školi) i stavila ogrlicu od kornalina, koju su joj poklonile kolegice kada je otišla u penziju.

Pre nego što je izašla, sela je naspram Luizita i objasnila mu da će biti odsutna duže nego obično, jer mora otići da kupi mreže za prozore, pa će tako i on moći da leti, a i ona će imati vazduha u sobi.

Dok je čekala na telefonu da joj se potvrdi dolazak taksija, Luizito joj je sleteo na rame. „Nadam se da si već obavio svoje potrebe“, htela je da mu kaže, zabrinuta za svoj kostim, ali je on pokušavao da joj saopšti nešto:

- Zl... zla... zlato...

Anselma ga je iznenađeno pogledala.

- Zar misliš da u mrežama ima zlata?

U znak odgovora, Luizito joj je primakao svoj obraz i protrljao ga uz njen.

- A... A... Anselma ti... zlato.

Kupovina i postavljanje mreža bili su jednostavniji nego što je to zamišljala. U šest se već vratila kući, a u osam je njena kuća izgledala kao neka kopija onog restorana u Čezenatiku.

Posmatrajući poslednju postavljenu mrežu učinilo joj se da je na tren primetila svog suseda kako je špijunira iza svojih uvek spuštenih venecijanera. „Matoro zanovetalo“, reče ona u sebi, pitajući se ne misli li i on isto o njoj.

Uveče, tokom večere, televizijski dnevnik je opet govorio o vanrednim stanjima. Ovog puta su saobraćajne gužve brinule utegnuto spikera, a nije zaboravljeno ni da se govori o lošem vremenu. Pljuštala je kiša na velikom delu obala, temperatura je naglo pala bar za deset stepeni primoravši mnoge kupaće da nepredviđeno prekinu odmor i krenu kući stvarajući gužve na autoputevima.

Anselma je pogledala napolje. Srećom, u Rimu je vreme i dalje bilo lepo, iako je kroz prozore – najzad otvorene – dopirao sveži, skoro jesenji povetarac. Mreže na prozorima lelužale su se pod dahom vetra.

- Zar ne izgledaju kao jedra jedrenjaka?

- Kre!

- Znaš li što sam ih stavila? Zato što neću da izletiš i da te neko povredi. Znam da bi se ti uvek vratio kući, ali napolju ima sveta koji voli da puca, gađa praćkom, a da i ne govorim o gavranima, sokolima, mačkama. Kako bi se ti branio? Da, znam, dosadno je da uvek budeš u kući, razumem te. Znaš šta bismo mogli da radimo jednoga dana? Da pođemo na lepo krstarenje. Ukrcamo se u Đenovi i idemo na Kanarska ostrva, ko nam to brani? A, koliko znam, vi papagaji volite more, zar ne?

Te večeri, posle večere, slušali su malo napolitanske pesme.

Ostanimo tako,

dušo i srce.

Ne rastajmo se nikako,

ni na čas.

Plaši me želja za tobom kao plam.

Pevam s tobom, uvek s tobom,

da ne umrem sam.

Anselma je pevala, a Luizito je kreštao leteći od čiviluka u predsoblju do lusteru iz Murana i natrag.

U času najveće zanesenosti čulo se uporno lupanje suseda u zid.

- Što i ti ne zaplešeš malo? - posavetovala ga je razveseljena Anselma.

U ponoć joj se još nije spavalo, osećala se srećno uzbuđena, skoro naelektrisana.

Iako već u spavaćici, izvukla je iz ormana staru kutiju od flaša pića u kojoj je držala pisma svojih nekadašnjih učenika.

Najveći broj tih pisama bio je iz vremena kada je bila učiteljica u planinskom selu; papir je požuteo, a mastilo izbleđelo. Pročitala ih je nekoliko. Njihov ton bio je ispunjen poštovanjem, formalan, ali sećajući se lika svakog od tih učenika, Anselma je prepoznavala, iako skrivene iza prividne krutosti, duboku ljubav i zahvalnost.

Ljubazna draga učiteljice, počinjala su neka, druga su počinjala sa *Poštovana draga učiteljice* i *Cenjena draga učiteljice*, sve do najsmelijih *Nezaboravna draga učiteljice*.

Svi su jednako zahvaljivali na onome što su naučili od nje, uveravajući je da je neće nikada zaboraviti. Obaveštavali su je potom o svojim životima: venčanja, rođenja, pričešća, diplome, preseljenja. Gledajući slike koje su joj često slali, čudila se promeni njihovih lica. Neki su ostali isti kao i u vreme detinjstva, dok druge ne bi prepoznala čak ni da gleda u neki njihov dokument. Pronašla je još pisama iz vremena dok je bila u Noalu, odmah pošto se udala, ali pisama iz godina provedenih u Rimu uopšte nije bilo.

Pomislila je da se mogla napraviti višeslojna analiza, slično kao što to rade arheolozi: po debljini naslaga mogli su se shvatiti evolucija osećanja i vaspitanja ljudskih bića.

Pre nego što se zavukla pod pokrivač, potražila je neku svoju staru sliku kada je bila devojčica. Pronašla je jednu malu, crno-belu, s nazubljenim ivicama. Bila je bosa, s rukama u džepovima i smešila se aparatu pokazujući svoje mlečne zube i ne plašeći se uopšte tri velike bele guske koje su šištale oko nje.

Nije imala hrabrosti da se pogleda u ogledalo. U šta se pretvorilo njeno lice? U kakvu masku? Da li će otići u grob s tom maskom? Da li je stvarno, u svakom trenu, postojala mogućnost - kako je govorila

Luizita - da se ona promeni. Nije li i ona skliznula u ponor nezahvalnosti?

Kada je Luizito došao da joj dâ uobičajeni poljubac za laku noć - mali ugriz za uvo - ona ga privuče blago k sebi.

- Znaš šta je istina? Mnogo se bojim da te ne izgubim? Ti si, bio si... (tu se zagrcnula), eto, baš si delić duge, tvoja veselost je odagnala tugu iz mojih dana.

Nije uspela da se uzdrži od suza koje su pale na nepromočivo papagajevo perje i skliznule s njega, kao mali smaragdi, na jastuk.

Pre nego što je otvorila oči, Anselma se osetila ispunjena nekom novom snagom. Protegla je ruke i noge, istegla se ispunjena srećom i odlučila da priredi slavlje. Tokom braka nije mogla da održava nikakvo prijateljstvo, a kada je ostala udovica okovala ju je gorčina.

Ali, da bi se slavilo, bile su potrebne zvanice, pa je rešila da potraži svoje stare kolegice iz škole. U vreme ručka, zahvaljujući telefonskom imeniku, otkrila je da su mnoge od njih žive. U prvim telefonskim razgovorima bila je smetena: ko zna da li je se još sećaju i da li im je ostala u lepim uspomenama? A kako da objasni razloge za slavlje koje je ona nazvala „veliki bal na dan Velike Gospojine“?

Srećom, skoro sve njene kolegice bile su u gradu, a najveći broj njih u situaciji sličnoj njenoj: deca i unuci na odmoru, a one same u gradu. Samo dve, Nosedijeva i Rikardijeva, otišle su na letovanje s porodicama. Skoro sve su bile udovice. Đuzepina, najsimpatičnija, životarila je u jednom domu za stare, obolela od Alchajmerove bolesti.

Posle iščuđavanja što se čuju, sve su oduševljeno prihvatile da se slavi, utrkujući se koja će da pripremi bolje posluženje. „Uvek si bila naš mit“, čak joj je u poverenju rekla Skakabarocijeva, zbog čega je bila prijatno zbunjena.

Dan pre slavlja - pao je u sredu - ustala je rano. Htela je da kuća izgleda veselo. Bila je prva, ili skoro prva koja je gurala kolica po samousluzi i prva, ili skoro prva na kasi. Kupila je sve što je

potrebno: hranu, piće, ukrasne trake i kineske papirne lampione.

Celo popodne je pripremala salčiče i mini-pice; posle slanih stvari prešla je na kolače, a na kraju je pripremila punu staklenu činiju „tiramisu“ slatkiša.

Pre nego što je pošla da legne, ispisala je flomasterom veliki natpis na traci da je okači na ulazu: *Dobro došle! Život počinje u sedamdesetoj!*

Uveče je bila suviše uzbuđena da bi mogla da zaspi, ali je uzela dve pilule valerijana. Htela je da bude u formi narednog dana. Naravno, osećala se srećnom, ali u dnu te sreće bilo je i bojazni da nešto ne ispadne kako ne treba.

U sredu, posle doručka, okačila je (uz pomoć Luizita) lampione i trake, zatim je pripremila poslužavnike sa limunadama i voćnim sokovima, zdelice s maslinama, pomfrit, morske i obične lešnike. Imala je i prvi kratki nesporazum sa papagajem: čim bi se ona malo zanela, on bi se svojim naboranim nožicama ustremio na kikiriki. Morala je da ga malo pljesne.

- Imaš zdelu punu hrane, što moraš da mi kradeš ovo, a zatim vidi koliki nered praviš sa ljuspama!

- Kre! Kre! - bio je njegov odgovor, a onda se uvređeno povukao u jedan ugao.

Međutim, nešto pre ručka su se pomirili. Anselma mu je pružila ruku i, na treći pokušaj, on joj pruži nožicu.

- Znaš li da je normalno da se i svađa ko se voli? Ljubav nije lepa, ako nema i prepirki.

Završavajući pripreme, Anselma je iznenađeno uhvatila sebe da pevuši. Već je odlučila: na jesen će se upisati na Univerzitet trećeg doba, učiće pevanje, a možda i neki strani jezik.

U dva je došla frizerka sa „B“ stepeništa, sa svojom pokretnom haubom za sušenje kose, i napravila joj trajnu.

U pola pet je bila spremna: kostim, cipele s poluvisokom štiklom, ogrlica od kornalina, srebrna narukvica sa svadbe, malo šminke i malo njenog omiljenog parfema „šanel 5“.

Zatim je ulepšala Luizita: od svilene trake koju je imala u fioci napravila mu je leptir-mašnicu oko vrata.

U pet i deset je zvonce prvi put zazvonilo.

- Četvrti sprat - rekla je preko interfona, osećajući se kao đaćić koji prvi put slavi rođendan.

Htela je da sve bude savršeno, ali je osećala da je senka sete i neuspeha pritajena tu negde.

A šta ako su sve one deprimirane?

Ako razgovor ne krene?

Ako nabranjanje bolesti i smrti bude preovladalo u priči?

Sav strah se raspršio čim se na nju sručio zarazni smeh Skakabarocijeve, koja je, u crvenoj haljini u koju je jedva stala, prešla prag sa buketom cveća u ruci.

Na kraju ih se skupilo osam i - iznenađenje! - pojavio se i Rodini, jedini učitelj u školi, koga je pozvala jedna od njih.

- Nadam se da nisam pogrešila - šapnula je Brunetijeva na uvo Anselmi, dok se učitelj peo liftom.

- Ni najmanje - odgovorila je veselo Anselma. -Imaćemo bar jednog kavaljera!

Ubrzo je nastalo veliko čavrljanje, poslužavnici su se praznili jedan za drugim, kao i čaše.

Luizito je trijumfalno upao u prostoriju proletevši tik iznad glava gostiju i izazvavši i uzvike straha. Ali, kada je Anselma ispričala svoju priču, svi su bili dirnuti:

- Zahvaljujući njemu dobila sam želju da organizujem ovo slavlje - rekla je blago ga milujući.

Luizito se ponašao kavaljerski leteći od jednog do drugog gosta i noseći u kljunu tacnicu maslina.

- Baš je dobar! Da li si ga ti tome naučila?

Anselma odgovori:

- Sve je sam naučio. Zna i da govori, kad hoće.

U sedam su otvorili penušavo vino (Luizito je uhvatio čep u letu) i svi su, podigavši čaše uvis, rekli uglas, gledajući Anselmu:

- Za Anselmu, za naš mit!

To uopšte nije očekivala i bila je dirnuta.

- Ne znaš koliko smo godina pričali o tebi - reče Skakabarocijeva.

- Više od priče, prizivali smo te! - pojasnila je Bonomijeva. - Svaki čas bismo rekle: eh, da je tu Anselma!

Stojeći jedna kraj druge, podsetile su na čuveni događaj koji je naglo prekinuo besprekornu Anselminu karijeru učiteljice.

Bilo je to pre petnaestak godina, prvih dana maja. Vazduh je bio blag, a očekivanje skorašnjeg raspusta unelo je uznemirenost među učenike. Anselma je predavala geografiju u jednom odeljenju petog razreda. Dok je objašnjavala pomeranje Zemljine kore, jedan učenik je ustao i kolutajući očima sa velikim flomasterom među nogama, počeo je da dahće, imitirajući snošaj.

- Fereri, prestani! - opomenula ga je, udarivši šakom o katedru. Pošto se on i dalje klatio plazeći jezik, dok su se ostali smejuljili, Anselma je viknula:

- Prestani, kretenu!

- Prestani ti, govno! - usledio je odgovor.

Anselma je bez razmišljanja sišla sa katedre i sasvim prisebno mu odvalila šamarčinu.

Narednih dana i nedelja nastao je pravi rusvaj. Roditelji učenika su prijavili Anselmu. Čak su tražili i veliku odštetu za trajne posledice po dečaka. Navalili su novinari, kao ajkule kada nanjuše krv. Punile su se stranice i stranice novina, televizije su posvećivale čitave emisije razgovorima o ozbiljnosti toga što se dogodilo u mirnoj školi glavnog grada.

Posle skoro trideset godina potpune posvećenosti nastavi, miroljubiva Anselma je pretvorena u čudovište, psihopatu i sadistu, upravo u - kako su pisale jedne novine - „poslednjeg epigona fašističke kulture za koju se mislilo da je više nema“. I to baš ona koja je bila kći jednog hrabrog partizana.

Đulija i Masimilijano zbog sramote nisu išli više nedelja u školu, dok se Đankarlo vrteo po kući besno ponavljajući: „Propašćemo zbog te tvoje ludorije!“

Direktor ju je pozivao više puta, prvo ljubazno, a zatim manje ljubazno, savetovao joj je (a na kraju nametnuo) da se zvanično izvini, da prizna da je izgubila glavu zbog stresa i da su joj živci pri kraju.

Ona je bila nepopustljiva:

- Nikada nisam bila toliko trezvena i pri sebi. Uradila sam to i uradila bih to još sto puta, jer bez poštovanja, nema nikakvog vaspitanja.

Posle mesec dana udaljili su je iz škole i u septembru je zatražila raniji odlazak u penziju.

- Mi nikada ne bismo bile tako hrabre - priznala je Kvadručijeva.

- Nemaš pojma koliko puta smo bile vezanih ruku i jezika da ne bismo izgubile posao.

- Za nas koje smo imale sreću da predajemo pedesetih i šezdesetih godina strašno je kada vidimo u šta se danas pretvorila škola.

- Vi pričate o školi - reče zamišljeno Bonomijeva - da ne biste pričale o društvu. U šta se tek ono pretvorilo!

Da ne bi zapale u setu, pomeriše fotelje i počеше da plešu, smenjajući se kod Rodinija, koji se pokazao kao dobar igrač.

U deset se zid salona zatresao pod besnim udarcima suseda.

- Šta je to!? - vikao je kreštavim glasom.- Javna kuća?

Anselma mu je odogovorila povikavši:

- Obucite smoking i dođite da plešete!

Slavlje je trajalo do iza ponoći. Opraštajući se, kolegice su je grlile, iscrpljene i uzbuđene.

- Stvarno ti je ideja bila sjajna.

- Moraćemo ovo da ponovimo.

- Nemoj da gubimo kontakt.

- Ćao, ćao - ponavljao je Luizito, stojeći na čiviluku na ulazu.

- Ćao, Luizito - odgovorili su gosti.

- Doviđenja.

- Zbogom, lepi papagaju.

Zatvorivši vrata, Anselma je pogledala unaokolo. Kuća je bila

pretvorena u pravo bojište. „Bolje tako“, reče sebi, „bolje nego onaj raniji mauzolej“, a onda ode u spavaću sobu s Luizitom na ramenu, previše umorna da posprema.

Anselma je smogla snage da ustane, tek kada su zvona objavila da je devet sati. Nikada nije ostajala do kasno u svom životu (a još manje plešući i smejući se) i osećala se iscrpljenom, ali u toj malaksalosti lebdela je nota ushićenosti. Pošto nije morala da žuri ni zbog koga, srediće stan u najvećem miru. Ako bi se, u najgorem slučaju, vratila njena deca, priznala bi sa smeškom: „Pa eto, organizovala sam slavlje, pa šta?“

Einilo se da je čak i Luizito osećao posledice bančenja od prethodne večeri: stajao je na prečagi, nakostrešenog perja i s glavom pod krilom.

Anselma je počela sve da baca u veliku crnu kesu: papirne čaše, tanjire, papire, trake koje je papagaj pokidao dok je leteo. Pošto je napunila kesu, odvukla ju je do lifta, a onda odnela do kanti za đubre na ulici.

Otvarajući ulaz pomislila je da nije prošlo još ni nedelju dana otkako je pronašla onaj uplašeni zavežljaj koji će potom postati njen junak Luizito. Koliko se stvari promenilo, koliko je veselosti uneo u kuću taj njeni smešni pajac!

- Gde si ga kupila? - pitao ju je Rodini prethodne večeri. Njen odgovor je bio dvosmislen:

- Nisam ga kupila, nebo mi ga je poklonilo.

Vraćajući se u stan uzela je poštu: bili su tu račun za telefon - kao i uvek na njemu je bila samo obavezna pretplata, pošto nikada nikoga nije zvala - dva letka koja su reklamirala septembarske popuste u obližnjim tržišnim centrima, a na kraju jedan beli koverat na kome nije bilo ni adrese primaoca, ni pošiljaoca. Otvorila ga je pre nego što je ušla u lift. Velikim slovima isečenim iz nekih novina pisalo je:

„MATORA VEŠTICE, LOŠE ĆETE ZAVRŠITI I TI I TVOJE

PROKLETO PILE.“

Ta uvreda ju je uznemirila. Utrčala je u kuću, preplašena, glasno dozivajući Luizita. Već ga je zamišljala prostrtog po podu, raširenih krila i sa poslednjim ropcem u kljunu.

Srećom, odmah je začula voljeni kreštavi glas koji je dolazio iz kuhinje.

„An-sel-ma!“

Hvala bogu, niko nezvan nije ušao i niko, osim portira (koji je ionako bio na odmoru), nije imao duplikat njenih ključeva.

Pitala se ko bi mogao da im želi zlo.

Nije trebalo da se previše napreže da to shvati: pred njenim očima javila se zdepasta prilika kapetana Trombetija, njenog suseda. Sigurno je on smislio i sastavio tu poštansku grozotu. Ko zna koliko je pisama napisao, u svojim besanim noćima, da bi svima saopštio svoju neuništivu mržnju prema svetu.

Anselma je pokušala da se smiri ponavljajući sebi da između njihovih stanova ne može biti nikakve komunikacije. Čak ni praćkom ili nekom duvaljkom ne bi uspeo da pogodi u njene prozore.

Ako stvari tako stoje, onda je bilo važno da Luizito ne izađe, ali za to se već pobrinula sigurnosnim mrežama. Ipak, uznemirenost se ugnezdila u njoj, kao neko predskazanje bliske nesreće.

Popodne joj se javilo nekoliko koleginica da joj zahvale. U deset i jedan minut uveče zvao je Masimilijano da pita da li je i u Rimu padala kiša i da je obavesti da oba unučeta imaju upalu krajnika

Nešto pre spavanja doživela je i drugo veliko uzbuđenje tog dana.

Dok je prolazila kroz salon, videla je nešto okruglo i svetlo kako se sija na somotskoj hoklici. Nije bila sigurna da li je reč o krem-kolaču s maraskinom ili delu ogrlice od veštačke slonovače koju je imala Skakabarocijeva. Stavila je naočare i čim je videla šta je to stvarno bilo, krik joj je zastao u grlu.

Ta stvar, pažljivo položena nasred hoklice, bila je jaje, ali ne

kokoške jaje.

- Luizito!- povikala je prozuklim glasom.

Zatim se ispravila.

- Luizita!

Papagaj je odmah sleteo na njeno rame.

- Luizito! Jesi li ti sneo ovo jaje?

- Kre, kre! - odgovori on ponosno i spusti se na hoklicu preko jajeta kao kokoška.

Anselmino srce je počelo brzo da lupa.

- Ah, na kraju krajeva - reče joj pokušavajući da se smiri - priredila si mi baš lepo iznenađenje. Ali, u svakom slučaju to ništa ne menja među nama, budi sigurna, ništa. Kuća je dovoljno velika da nas bude i troje.

Ipak je nemirno prespavala noć. Sanjala je neku pećinu kraj reke. „Ovo je voda za seobu duša“, ponavljao je neki glas i iznenada, iz tame pećine izletelo je bučno jato papagaja. Bolje reći ličili su na papagaje, a bili su to, u stvari, slepi miševi. Možda to nisu čak bili ni slepi miševi, već ljudska bića sa opnastim krilima, jer je među njima primetila prostačko lice i brkove kapetana Trombetija. To nemirno i grčevito spavanje trajalo je do zore. U snu je čak imala utisak da joj je neko više puta zvonio na vratima.

Primetila je da to nije bio san, već zvono, kada su se začuli i udarci od kojih se pod zatresao.

Ko li je to mogao biti u to doba?

Navukla je kućnu haljinu i otišla do ulaza, a onda oprezno pogledala kroz špijunku. Na odmorištu je videla, izobličene kroz sočivo špijunke, tri čoveka u uniformama. Prvi je zvonio i lupao naređujući:

- Otvorite!

- Pogrešili ste adresu! - uzvratila je Anselma povikom. - Ja sam obična učiteljica u penziji.

- Otvorite ili ćemo biti prinuđeni da provalimo. Imamo nalog za pretres!

- Pogrešili ste - pokušala je da se buni Anselma -ovde nema kriminalaca. - Ali kada je začula svoje ime i prezime, datum rođenja i adresu, morala je da se pomiri sa sudbinom, pa je otvorila rešena da razjasni nespornost.

Tri čoveka su ušla, a onaj koga je videla da lupa i koji mora da je bio najviši po činu, opet ju je zapitao da li je upravo ona Anselma del Ben, udata Skatolin, rođena u Fosalonu. Pošto je potvrdila, zatražili su joj dokumenta.

Anselma je osetila olakšanje. Tolika buka nizašta, pomislila je odlazeći u spavaću sobu po ličnu kartu, koju je koristila još jedino za podizanje penzije.

Čovek je proverio njene podatke i vratio joj dokument rekavši:

- Dobro, a sada papagajeva dokumenta.

Anselma ga je začuđeno pogledala.

- Luizitova? Odnosno, Luizitina?

- Luizito ili Luizita?

Bilo bi previše komplikovano da objašnjava policajcu poslednje događaje, pa potvrdi:

- Luizito. To je ženka, ali se zove Luizito.

- Molim vas, Luizitov pasoš.

- Pih, u stvari mislili smo da idemo u inostranstvo. Hteli smo na krstarenje, ali tek za nekoliko godina, dakle mislim da ima vremena da izvadimo pasoš.

- Pravite li se vi to duhoviti ili ne poznajete zakon? - zapita razdraženo najmlađi policajac.

- Naravno da poznajem zakon. Za odlazak u inostranstvo potreban je pasoš, pa kao što sam vam rekla...

Kroz otvorena vrata „videla se“ Luizito kako leži na svom jajetu na somotskoj hoklici.

- To je amazonski papagaj s plavim čelom - reče šef.

- Draga gospođo - nastavio je - vaša Luizita potiče iz šuma Južne Amerike i ako nemate dokument o njegovom poreklu, bićemo prinuđeni da ga oduzmemo i prijavimo vas zbog posedovanja retke vrste.

- Pa onda - nadoveza se drugi - imate li ili nemate taj dokument?
Anselmi se činilo da će joj srce prepući.

- Našla sam ga u kanti za smeće! - povikala je pre nego što je nastao metež. Uplašivši se od jednog od ljudi koji je krenuo prema njoj sa crnom kesom u ruci, Luizita je napustila leglo i poletela po sobi. Anselma joj je pritekla u pomoć, gurnuvši somotsku hoklicu na točkićima u noge jednom od otmičara koji je pao preko jajeta, napravivši od njega kajganu. Zatim je pokušala da izgrebe šefa koji ju je uhvatio za zglobove ruku, ali ga je ona šutnula više puta u cevanice i zauralala kao luda, uzvikujući Luizitino ime, kada je videla da mreža pada na Luizitu i da njena obožavana prijateljica nestaje u platnenoj kesi.

Poslednje čega se sećala od tog jutra bilo je ono očajničko kreštanje niza stepenice i muški glas koji ju je opominjao:

- Samo zbog poštovanja prema vašim godinama nećemo je optužiti za pružanje otpora službenom licu.

Naredni dani bili su vrtlog tame. Smogla je samo snage da pljune na vrata svog suseda izručivši najuvredljivije rečenice koje su joj padale na pamet, a onda je uz pomoć gomile pilula za spavanje (nažalost, nedovoljnih da umre) zapala u dugi san bez snova.

Vrativši se sa odmora, deca su je zatekla odsutnu i ošamućenu.

Neprestano je ponavljala da su joj ukrali papagaja po imenu Luizita, pa su, nenametljivo, pozvali jednog svog prijatelja psihijatra, radi konsultacija.

Najverovatnija dijagnoza je, rekao je lekar, neka blaga ishemija, privremeni nedostatak kiseonika u mozgu, što je moglo da dovede do toga da se u mislima jave dečje umišljenosti ili, u najgorem slučaju, do pravih pravcatih buncanja.

Kada im je Anselma pokazala fleku od jajeta nasred somotske hoklice, pokušali su da je smire složivši se da je to jasno: papagaji su obožavali da se gnezde na somotu u salonu.

Posle nedelju dana, Masimilijano se pojavio s jednom gospođicom upadljivog ponašanja. Jedna njena prijateljica, reče sin, ali je majka odmah shvatila da je u pitanju kućna pomoćnica, pa ih je izbacila napolje vičući „Idite do đavola!“

Noću je uzimala pilule, danju je uzimala pilule.

U jednom trenutku prisebnosti posavetovala se sa mužem Bonomijeve, koji je bio advokat. „Trebalo bi da ih tužite“, rekao joj je, „da ih tužite za povredu ljudskih prava i prava životinja, naravno, da i ne govorim o biološkoj šteti. A vama i tako treba advokat, jer je i proces protiv vas već u toku.“

Pomisao da se nešto može učiniti pravnim putem donela je preokret: bila je spremna na bilo koju bitku samo da povрати Luizita. Zato je, čim se malo smirila od bola, otišla u agenciju za nekretnine koja je tražila vlasništva bez hipoteka i prodala je kuću. S tom

velikom svotom novca u banci odjednom se osetila snažnom. Uzeće najboljeg advokata, pisace svim novinama, zvaće sve televizije. Borbena Anselma, ona što je lupila šamar dečaku i koja se nikada nije pokajala zbog toga, počinjala je opet da živi.

Upravo kada je bila obuzeta tim borbenim duhom, stiglo joj je pismo od Centra za zaštitu napuštenih životinja. Tu se saopštavalo, ledenim birokratskim tonom, da je moguće, jednom mesečno, otići u posetu oduzetim životinjama.

Centar se nalazio nasred Apenina, pa je Anselma već sledećeg dana kupila kartu za voz.

U Bolonji je morala da promeni liniju i da uzme motorni voz braon boje koji je bio star bar koliko i ona.

Osim torbe, sa stvarima potrebnim da se eventualno prenoći, ponela je i kesu sa svom Luizitinom omiljenom hranom.

Bio je kraj septembra, ali je vazduh još bio letnji. Dok se voz pentrao planinom, Anselma je primetila crvenilo na lišću javora i čaure kestena koje su bile nabrekle i pune bodlji, skoro spremne za berbu.

Koliko puta je samo crtala njihove konture. Deca su bila opčinjena gledajući s koliko lakoće je uspevala da nacрта na tabli, raznobojnim kredama, voće, cveće i drveće. Posle kestena, obično je prelazila na grožđe, na grozdove: „zrno grožđa“, „vitica“, „list“ - ispisivala je kraj svakog crteža.

U sezoni trešanja, u vazduhu je uvek lebdelo izvesno ushićenje, jer je leto bilo blizu i završavala se školska godina.

U mesto je stigla u vreme ručka i bila je jedini putnik koji je sišao iz voza. Na stanici nije bilo nikakvog restorana, pa je sela na klupu, u hladu, da pojedje dvopek koji je ponela sa sobom za svaki slučaj.

Na izlazu nije bilo taksija, a činilo se da bi bilo zalud i da ih čeka. Postojala je samo jedna ulica i Anselma krenu njome uverena da će, pre ili kasnije, naići na neki putokaz.

I zaista, posle jednog kilometra, izgrebana tabla je usmeravala

udesno: *Centar za zaštitu napuštenih životinja, 500 metara.*

Centar se sastojao od niza niskih montažnih građevina, poređanih u obliku potkovice oko dvorišta na čijem ulazu je bila gvozdена kapija kraj koje je spavalo četiri ili pet pasa tužnog izgleda. Nije bilo zvona a vrata su bila samo pritvorena. Anselma ih gurnu i uđe.

Mladić u uniformi je čitao neku auto-moto reviju opružen na razvaljenom trosedu.

Anselma se pristojno predstavi i objasni razlog svoje posete.

- Dođite posle četiri - reče joj mladić ne skidajući pogled sa revije.

Anselma nije popuštala, rekla je da je tu došla čak iz Rima, da je stara, da je šećeraš i slabog srca, i da je, u slučaju da joj se nešto dogodi, dala nalog svojoj deci, advokatima, da pokrenu proces protiv Centra.

U tom času je ušla neka mlada žena u uniformi, sa velikom žutom keceljom ispod koje su se videle gumene čizme.

- Vodi je u Peto odeljenje - reče joj mladić, odahnuvši i nastavivši da čita svoju reviju.

Èuvarka joj se nasmeši i pokaza joj put. Prošle su kroz neko dvorište puno velikih kaveza. Anselma je videla čak i jednog crnog pantera i jedno meče. Ko zna da li su i njih našli u kantama za smeće, pomislila je.

Prošli su potom kroz jednu montažnu građevinu punu terarijuma u kojima je bilo strašnih zmija svih veličina i boja koje su preteći puzale i palacale jezicima. Pored nekih se nalazio i miš koji je drhtao kao prut, a neke su već jele, što se videlo po naduvenom telu. Anselma se uznemirila i odmah odvratila pogled. Videla je i kornjače u velikim kadama s vodom, pored staklenih sudova u kojima su bili čudovišno dlakavi pauci.

- Da li se vi brinete o njima? - zapita Anselma ženu.

- Da, kada sam u smeni.

- Zar ih ne sanjate noću?

- Ponekad - odgovorila je smejući se.

Najzad su stigle u Peto odeljenje, a vrata mora da su bila iskrivljena, pošto su se teško otvarala. Čim su ušle, osetila je oštar miris izmeta.

Tu su bile samo ptice, sve u svemu njih tridesetak. Bili su tu jedan orao, jedna sova i jedna kukuvija, sokolovi raznih veličina, jedna roda sa udlagom na nozi, jedan tukan i veliki broj papagaja: neki u kavezima, neki na prečagama. Bilo ih je koji su kreštali da bi privukli pažnju, kao i onih koji su bili mirni, čak previše mirni.

Anselma je užagrenim pogledom išla od jednog do drugog.

- Luizito! - povikala je i pre nego što joj ga je njena pratilja pokazala.

Jadna Luizito, ili ono što je preostalo od nje, stajala je na jednom stalku kraj zida. Držala je podignutu jednu nogu i nije bilo više ni traga od njenog sjajnog perja. Vrat joj je bio ogoljen kao kod kondora, a ni ostatak tela nije bio u boljem stanju, samo su krila i rep još zadržali donekle dostojanstven izgled. Više je ličila na očerupano pile, pripremljeno za ražanj, nego na papagaja.

Primitivši Anselmu, ispusti samo jedno tiho *kre*.

- Šta ste joj uradili?! - povika Anselma.

Èuvarka je zatresla tužno glavom.

- Sve je to papagaj sam uradio. To se dešava skoro sa svim papagajima kada dođu ovde. Čupaju sami sebi perje i postaju goluždravi.

- A što su tako očajni? - zareža Anselma.

- Ko zna - prokomentarisala je njena pratilja s dirljivim osmehom.

Sa srcem stegnutim od bola Anselma je izvadila iz torbe lešnike, komade banane i jabuke i prinela ih papagaju, ali Luizito kao da nije pokazivala mnogo zanimanja, uzimala ih je kandžama, a onda puštala da padnu na zemlju.

- Luizita, zlato... - šapnula joj je na malu rupicu koja je trebalo da bude uho. Papagaj joj je uzvratio s nežnim ugrizima za prst.

- Zlato - ponovila je Anselma.

Luizita ispusti zvuk sličan uzdahu i jedva čujnim glasom zakrešta:

- Hva-la...

Anselma je tada shvatila da je to opraštanje i da Luizita umire.

- Mome papagaju je loše - pobunila se.

- Ne brinite, veterinari ga leče. Misle da ima dobre izgleda da ozdravi.

- Jedini lek je ljubav. Samo ljubav leči! - povika Anselma ispunjena bolnim besom.

Žena ju je pogledala, slegavši zbunjeno ramenima, kao da je htela da kaže: „Znam, ali šta ja tu mogu?“

U tom času ušla je u prostoriju jedna devojčica sa sveskom u ruci i čupavom crvenom kosom koja nije trpela češalj.

- Moja kći, Noemi - pravdala se čuvarica. - Danas nema škole, pa nisam znala gde da je ostavim.

- Mama, naučila sam pesmu napamet, hoćeš li da čuješ?

- Zar ne vidiš da radim?

- Pa šta da radim sada?

- Ne znam, crtaj. Nacrtaj neku životinju i ne smetaj mi.

Anselma je čula njihove glasove kao da dolaze iz daljine, oči su joj bile pune suza. Privukla je k sebi ono što je ostalo od njene Luizite. Bila je laka i skoro hladna. *Kre-kre*, zakrešta joj na uho i Anselma je bila sigurna da je to bilo u znak oprostaja.

- *Kre-kre* - odgovorila je ni ne pokušavajući više da zadrži suze.

- *Kre-kre*, zlato - reče stavljajući vrh kažiprsta na grudnu kost bez perja, gde je, sve slabije, kucalo srce.

- Zbogom, zlato - promrmljala je i izašla trkom, ne okrećući se više.

Kao što se rečna struja na ušću u more sudara s morskom strujom, tako se i njeno srce razdiralo između besa i bola. Jedan njen deo hteo je da uradi nešto veoma žestoko, a drugi je znao da bi to bilo sasvim uzaludno, ako ne i štetno.

Sada nisu više bili potrebni ni advokati, ni veterinari, jer se Luizita predala. To nasilno razdvajanje pokidalo je u njoj nešto što se

više nije moglo popraviti.

Kroz koji dan ostaće od nje samo nepomična gomilica kože i kostiju za kremiranje.

U međuvremenu je napolju počela oluja, voda je rafalno pljuštala po tlu, a iz obližnje šume dopirao je miris jesenje mokre zemlje. Nebo su cepali gromovi i munje, pa je Anselma rešila da sedne na jednu pokrivenu klupu, ispred ulaza u Centar i da sačeka da oluja prestane. I Noemi, devojčica crvene kose, sklonila se na isto mesto i crtala je po velikom bloku.

Tresući se od jecanja, Anselma nije uspevala da prikrije svoje očajanje. Bol je bio veći od pometenosti.

- Hoćeš li da čuješ jednu pesmu? - zapita je devojčica.

- Mrzim poeziju - zareža Anselma.

Devojčica se zagleda u nju svojim velikim svetlim očima.

- Što si tako tužna?

Umesto da odgovori, Anselma je bučno obrisala nos.

- Je li to zbog tvog papagaja? - bila je uporna devojčica. - Onoga unutra?

Anselma potvrdi.

- Ali, još nije umro.

- Nije, ali će ubrzo umreti, i ja ne... ne mogu da preživim taj bol. Moj život je bio tužan, a onda je došla ona... kao mali zrak svetla koji mi je zagrejao srce... povratio mi radost u život.

- Pa što ga ne vodiš kući?

- To jedino želim, ali ne mogu. Za svet odraslih zakon je važniji od ljubavi.

- Je li tako da ga leči moja mama?

Anselma joj se nasmeši kroz suze i potvrdi.

Najednom je stala kiša: brzo kao što su i došli, oblaci su otišli, a sunce je izašlo da sja po livadama i mokrim šumama. Zemlja i asfalt su isparavali.

- Pogledaj! - uzviknu devojčica. - Duga! Baš ono što sam crtala. Moja omiljena stvar! Duga!

Anselma je obrisala oči maramicom. Tačno, pred njima se pojavila

sjajna duga. Luk duginih boja išao je preko neba, s jednog kraja na drugi, ističući se na tamnim obrisima oblaka.

Anselma je osetila ručicu devojčice kako traži njenu. Bila je hladna i nežna, a istovremeno puna životnosti.

- Znaš li da su duge čarobne? Ako zatvoriš oči i poželiš neku želju, ta će ti se želja ispuniti. Ako poželimo zajedno, a želja bude ista, onda će se ona još lakše ispuniti.

Načas je Anselma prihvatila igru sa Noemi i zatvorila oči, jer, kao stara učiteljica, nije mogla da razočara decu i njihove snove.

- Spremna sam - reče.

- Na tri ćemo pomisliti želju. Svim svojim srcem... jedan, dva i tri!

Na tri je Anselma osetila male prstiće kako stežu njene prste. Nešto dalje od njih neki čvorak je ključao koru drveta. Tak, tak, tak.

- Jesi li završila? - zapita je srebrni glasić.

- Jesam! - odgovori Anselma.

- Onda možemo da otvorimo oči.

Noemi se protekla smešeći se kao da se probudila iz dubokog sna. Anselmi nije bilo potrebno da se pogleda u ogledalce koje je držala u tašni da bi videla kako izgleda. Mora da su joj oči bile naduvane i crvene, a nos da i dalje slini na zbunjajući način.

- Kasno je - reče glasom koji je opet bivao prozuckao - ne bih da izgubim voz.

- Zaista želiš da odeš? - upita je Noemi.

- Da.

- Onda uzmi moj crtež sa dugom, poklanjam ti ga.

Anselma je uzela list i pažljivo ga preklopila pre nego što ga je stavila u tašnu.

- Čao - reče malo.

- Čao - odgovori devojčica. - I pamti: uvek se treba nadati! Na kraju puta uvek se nalazi blago!

Pošla je ka stanici. Nekoliko vozila ju je isprskalo u prolazu. Trava po ivičnjacima imala je sjajne tragove od puževa, skoro kao neki odsjaj onog mnogo većeg traga na nebu. Puževi su bili njena strast

kada je bila mala, sklanjala ih je u kutije za cipele, mameći ih velikim listovima salate. Bila je opčinjena onim očima na vrhovi-ma pipaka, opčinjena što oni mogu da se kreću gore-dole, kao periskopi. Kada je donosila u razred puževe kućice, deca su bila uzbuđena načinom na koji puževi jedu i na koji se povlače u kućicu zatvarajući potpuno ulaz. Jednom, dok je još predavala u Mestreu, desilo se nešto neprijatno: jedan ponavljač, da bi se napravio važan, uzeo je jednog puža i zgazio ga nogom. Reakcije drugova bile su različite: neki su se nasmejali, neki su bili utučeni, kao mali, povučeni i ćutljivi Tonelo iz prve klupe. Još se sećala njegovih očajničkih jecaja. Ništa nije pomoglo što su mu dali čašu vode, bombonu i što su ga izveli napolje, u dvorište, na svež vazduh. Iako je prošlo mnogo godina, Anselmi se i dalje pričinjavalo da čuje njegov plač: taj potmul i zvuk, dubok, neočekivane siline, nezamisliv za tako malo telo.

Samo deca znaju tako da plaču, pomislila je Anselma, a onda je najednom primetila da je i ona satima jecala kao mali Tonelo.

Koliko već dugo nije plakala u životu?

Plakala je kada je otkrila laži svoga muža i od tada, samo još dvatri puta, uz neki posebno dirljiv film.

A potom nikada više.

Njenih proteklih četrdeset godina bile su sporo i sve veće smrzavanje. Led je obuzeo njeno srce i otuda, kao neke sićušne igle, zavukao se u vene, pa u ostale organe: jetru, bubrege, slezinu, pluća. Mora da joj je i mozak već prekrila slana pa izgleda kao neka velika ćufta koja predugo stoji u zamrzivaču.

Prividno iskazivanje osećanja ju je polagano lišilo života. Tokom godina živela je kao neko stvorenje iz filmova strave i užasa: spolja živa, mrtva iznutra.

A onda je došla Luizito. Ona je izazvala odleđivanje, voda je počela obilno da izlazi iz njenog nosa i očiju, a to je moglo biti samo jedno: led koji je papagaj istopio svojom ljubavlju.

Ali, sada je Luizito umirala, u pitanju je nekoliko sati ili nekoliko dana, a onda nikada više neće osetiti kako je ona gricka za uši, niti

će zavući nos u jarkozeleno perje njenih grudi.

Stigla je na stanicu pola sata pre polaska lokalnog voza za Bolonju.

Sunce je opet bilo toplo kao leti, samo su još vlažne ivice nadstrešnica podsećale na tek prošlu oluju. Iz malog kafića na peronu čuli su se opsesivni zvuci automata za elektronske igre; nije bilo prodavnice novina, a na prljavom staklu blagajne za prodaju karata stajao je list sa natpisom ispisanim rukom da blagajna ne radi. Pored njega je bio nov novcat automat koji je pozivao: „Izaberi jezik“, sa raznim tasterima sa zastavama koje je trebalo pritisnuti na njegovom sjajnom ekranu.

Overila je mehanički povratnu kartu, ali je odmah shvatila besmislenost takvog čina.

Kakvog smisla ima vratiti se kući? Da je nađe praznu? Da vidi stalak i mreže na prozorima, kikiriki stavljen u zatvorenu teglu da ne bi izgubio svežinu?

Kako da i dalje živi u toj kući gde su je čekale, kao jedine verne drugarice, gorčina i utučenost? Na kraju bi uspeli i da joj uvale neku kućnu pomoćnicu, pa bi provodila svoje vreme između supe iz kesice i šetnje oko zgrade oslonjena na neku nepoznatu ruku, na zadovoljstvo svoje dece koja bi time najzad postigla svoj mir.

Ne, neće tako da okonča svoj život.

Smrt papagaja biće i njena smrt. Posredi je bilo samo to da treba izabrati između duge agonije u samoći ili veličine naglog čina.

Setila se jednog prevoda latinskog teksta koji je načinila na pedagoškim studijama u kome se uzdizala odvažnost smrti po izboru, naspram mogućnosti obeščašćenja. O tome je razgovarala i sa Luizitom. Živeti u senci kukavičluka ili se baciti u nepoznato uzdignute glave? Prijateljica nije oklevala: „Ne bih mogla da živim ni sata kao crv.“ U to vreme Anselma je bila opreznija, krajnji izbori nisu bili deo njenog karaktera.

Ali sada su se stvari promenile. Silazeći niza stepenice koje su vodile do koloseka odlučila je da je najbolje da se stvar završi: da

umre tu, odmah, bez oklevanja. Uostalom, to ne bi trebalo da bude mnogo teško, dovoljno je zažmureti i baciti se u pravi čas.

Anselma je pogledala unaokolo. Osim neke stare časne sestre na drugom peronu koja je prebirala brojanicu, na stanici nije bilo žive duše: ni policajaca, ni železničara, nikoga ko bi mogao da spreči ono što će novine kasnije nazvati „nepromišljenim činom“.

Da li je to stvarno bio nepromišljeni čin? Da, jeste, ali bi još manje promišljeno bilo nastaviti život s nekom kućnom pomoćnicom. Na kraju krajeva, šta je stvarno nepromišljeno? Ko može da prosudi o onome što nosimo u srcu? Patila je od depresije, sigurno će napisati novine, a možda će čak izvući iz naftalina i da je napustila posao. U tom slučaju bi volela da može da siđe s neba sa velikom crvenom olovkom i da ispravi: „Gospođa Skatolin nije uopšte bila depresivna. Štaviše, nedavno je opet počela da voli život sa istom snagom s kojom ga je volela u svojoj mladosti.“

A baš kada je taj život opet imao nekog smisla, taj smisao je uništen. Da li je bilo razloga za to? Ako jeste, koji je razlog tome? Da li je neko odozgo hteo da je kazni? Možda je to bila stvar providenja? Da je ona umrla pre Luizite, a to je vrlo moguće pošto su papagaji dugovečne ptice, kako bi s njim postupila njena deca?

Setila se da se njena snaja jednom hvalila svojom veštinom (naučenom kod dede na selu) da otkine vrat pernatim pticama. Kokoške, biserke, patke, golubovi: nagli trzaj i gotovo, rekla je tresući svoju trajnu sa pramenovima druge boje.

Kakvi su planovi neba?

Odavno je prestala da ih shvata, možda od kada se zahvalnost pri svakom buđenju pretvorila u razočaranje i gorčinu. U jednom času joj je izgledalo da ju je život izdao. Ali, ko je stvarno izdao?

- Pažnja! Voz u prolazu - zakreštao je snimljeni glas sa zvučnika.

- Udaljite se iza žute linije. Udaljite se iza žute linije.

Duga se još videla iznad krova stanice.

Glupi golubovi su gukali na vencima krovova, dok je bučno jato vrabaca letela tamo-amo po železničkom nasipu noseći nešto u kljunovima. Bilo je praznih kutija cigareta, tamo dalje i nekih

konzervi, kartonskih pakovanja za neko loše vino, stranica stripa i stručić paradajza čiji su listovi provirivali između otpadaka.

Anselma je dobro osmotrila svaki detalj, jer je to trebalo da bude poslednje što je videla za svog bitisanja na zemlji.

- Voz u prolazu, udaljite se iza žute linije, udaljite se iza žute linije.

Na taj drugi poziv Anselma je poslušala, vratila se unazad četiri ili pet koraka, stavila tašnu na zemlju, skinula cipele sa štiklom i blago savila kolena.

Voz je dolazio zdesna, i već se osećalo kako tlo podrhtava. I njene noge su podrhtavale, kao i njene ruke, njeno srce, njen dah.

„Hrabro!“, reče sebi prikupljajući svu snagu. Podiže pogled da pozdravi nebo.

Duga je u odlasku ostavila malu krhotinu u oblacima i sada se činilo da se ta krhotina kreće prema njoj.

Anselma se zapitala da li je to moguće?

U tom času voz je brzo protutnjao kraj nje, mrseći joj kosu i podižući haljinu.

Pošto se povratio mir, Anselma se podiže na vrhove prstiju i viknu k nebu:

- Kre?

- Kre-kre! - odgovori krhotina koja se približavala.

Anselma je sklopila ruke u znak zahvalnosti, a onda raširila ruke da je prihvati.

Sletanje je bilo prilično naglo.

- Kre-kre-kre - promrmlja joj Luizita na uho, prisno, kao i uvek.

- Kre-kre - odgovorila je Anselma, dodirujući nosom njenu glatku grudnu kost, dok su joj se suze slivale niz lice.